

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Kapitola z dejín československej drezúry

Autor práce: Denisa Valentová

Vedúca práce: PhDr. Milada Sekyrková CSc.

Praha 2013

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som predloženú prácu vypracovala samostatne, len s použitím uvedených, citovaných prameňov a literatúry. Práca nebola využitá na získanie iného alebo rovnakého titulu. Zároveň dávam zvoľenie k jej sprístupneniu v tlačenej a elektronickej podobe, pokiaľ bude využitá k študijným účelom v súlade s autorskými právami.

V Prahe 24.6.2013

Denisa Valentová

Pod'akovanie

Pod'akovanie patrí predovšetkým vedúcej mojej bakalárskej práce PhDr. Milade Sekyrkovej, CSc., za jej cenné rady pri spracovávaní témy i za jej odborné vedenie. Veľké ďakujem patrí Ing. C. Neumannovi, za odborné konzultácie i za možnosť nahliadnuť do jeho zbierky hipologickej literatúry. Ďakujem aj svojim rodičom, ktorí sú mi oporou v štúdiu na FHS UK a vždy ma podporovali v objavovaní krás drezúrneho jazdenia.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. História jazdectva a drezúry v kontexte s históriou ľudstva.....	9
2.1. Vymedzenie základných pojmov.....	9
2.2. Pravek – prvé stretnutia.....	10
2.3. Jazdectvo v období staroveku.....	10
2.4. Jazdectvo v období stredoveku.....	11
2.4.1. Stredoveké križiacke výpravy.....	11
2.5. Jazdectvo v období novoveku.....	13
2.5.1. Od rytierskych chladnokrvníkov k horkokrvným španielskym koňom.....	13
2.5.2. Vznik prvých jazdeckých škôl a výučbových jazdeckých stredísk.....	14
2.5.3. Francúzska drezúrna škola.....	17
2.5.4. Nemecká drezúrna škola.....	19
2.6. Jazdectvo a drezúra v období moderných dejín.....	20
3. Kapitola z histórie československej drezúry.....	23
3.1. Všeobecné historické míľniky Československa	23
3.2. História československého jazdectva v 20.storočí.....	26
3.3. Československý chov koní.....	32
3.3.1. Národný žrebčín Kladruby nad Labem.....	33
3.4. História československej drezúry.....	37
3.5. Významné osobnosti československej drezúry.....	43
3.5.1. Kapitán Emanuel Thiel.....	43
3.5.2. Plukovník František Lechner.....	44
3.5.3. Vlasta Kadlecová.....	45

3.5.4. Dominik Pružinský.....	45
4. Záver.....	46
5. Zoznam použitej literatúry, prameňov a zdrojov.....	48
6. Zoznam príloh.....	52

1. Úvod

Vzťah človeka a koňa je popretkávaný mnohými tajomstvami už od počiatkov ich vzájomného stretnutia, úzke spojenie medzi človekom a koňom má stáročnú históriu, ktorá sa z dôvodu meniacej sa funkcie koňa vždy vyznačovala veľkou ambivalenciou. Na strane jednej je charakterizovaná túžbou po blízkosti a priateľstve medzi človekom a zvierat'om, na druhej strane vykorisťovaním a využívaním koňa človekom.¹

Napriek tomuto boli zvieratá v jednotlivých kultúrach od nepamäti nábožensky a mýticky uctievané. Obzvlášť kôň, podobne ako pes, žil odjakživa v symbióze s človekom. V priebehu evolúcie sa pre človeka funkcia koňa výrazne menila - slúžil ako potrava a korisť, sprevádzal ho na cestách a vo vojnách, bol užitočným ťažným zvierat'om. Ako najrýchlejší dopravný prostriedok a efektívny „ bojový stroj " ho človek využíval na naplnenie svojej túžby po rozpínavosti².

Ale ako je vôbec možná spolupráca človeka a 600-700kg zvierat'a? C. Neumann hovorí o forme medzidruhovej komunikácie, ktorá sa v priebehu storočí vyvinula medzi človekom a koňom. Informácie sú predávané pomocou tlakových pomôcok a váhového pôsobenia, hovoríme tak o vysoko špecializovanom taktilnom a kinestetickom kóde medzi človekom a koňom. To posúva jazdectvo na vrchol medzidruhovej komunikácie ľudstva³.

V novodobých dejinách, predovšetkým po druhej svetovej vojne s príchodom industrializácie a motorizácie nastalo obdobie, kedy sa využívanie konskej energie stiahlo do úzadia. Záujem o jazdectvo a kone sa oživuje opäť v súčasnosti, kedy sa kone opäť začínajú naplno využívať, tentoraz však na športové a rekreačné účely.

Drezúra patrí u nás v súčasnosti k málo presadeným športom, s nízkou členskou základňou a len nemnohými úspechmi na medzinárodných podujatiach. Deje sa tak aj napriek tomu, že jazdectvo ako celok sa dostáva na výslnie záujmu a jeho obľuba sa čoraz viac odráža aj v množstve finančných prostriedkov, ktoré k nemu smerujú a v počte športových podujatí,

1 Körner 1996

2 Opgen- Rhein, Kläschen, M., Dettling, M., 2011

3 C. Neumann, 2013

ktoré sa usporiadávajú. Súčasné športové drezúrne jazdenie sa u nás len pomaly dotahuje na úroveň európskych či svetových výkonov, aj keď z historických zdrojov sa dozvedáme, že v určitom období boli jazdci a ich kone konkurencie schopní na medzinárodnej úrovni. V. Benda, pamätník československej drezúry, si spomína na vysokú úroveň československej drezúrnej školy v medzivojnovom období a na slová rozhodcu a drezúrneho teoretika Gustava Raua: „Československé kone sa následkom systematickej práce neustále zlepšujú a stávajú sa z nich potenciálny uchádzači o najlepšie umiestnenia v medzinárodných súťažiach. Majú ešte rezervy a dosiaľ nedosiahli vrchol, ale pretože sú jazdené korektne a bez náhlenia, dostanú sa aj v piafe, pasáži a piruetách na najvyššiu úroveň.“⁴ Dokladajú to aj výsledkové listiny a pochvalné správy zo zahraničných športových novín.

Prvá polovica 20. storočia prináša našim drezúristom nielen účasť ale aj úspechy na olympijských hrách, aj na iných medzinárodných kolbiskách. Preberajúc sa záznamami výsledkových listín si môžeme všimnúť postupný pokles konkurencie schopnosti našich jazdcov, pri zahraničných štartoch opakovane nachádzame poznámku „bez umiestnenia“. Kým výkonnosť koní a jazdcov v zahraničí po druhej svetovej vojne kontinuálne rastie, u nás sa stagnácia prejavuje stratou umiestnení v zahraničných štartoch, ale aj poklesom výkonnosti na domácich kolbiskách. Pri nízkom počte štartujúcich v súťaži často nemôžeme hovoriť o podnecujúcej konkurencii a stupeň obtiažnosti drezúrnych úloh nezodpovedá obtiažnosti vo svete. Pokiaľ aj nehovoríme jednoznačne o poklese úrovne, neudržiava československé jazdecktvo a drezúra krok s pokrokom. Je otázkou, čo viedlo k stagnácii drezúrneho jazdenia a odklonu od svetového vývoja.

Smutným je neskôršie vyjadrenie N. Záliša, z obdobia totalitného režimu v druhej polovici dvadsiateho storočia, ktoré jasne odzrkadľuje výrazný skok v kvalite prípravy jazdcov a koní československej drezúry:

„Veď ak sa popýta náš drezúrny reprezentant niektorého významného zahraničného rozhodcu, ako ďalej pokračovať v príprave, tak se dozvedá, pokiaľ mu vlastná jazyková bariéra alebo vrozený takt rozhodcu nebráni, že nijak. Kone je potrebné podrobiť zásadnej redrezúre. To je inými slovami, že jazdec nevie jazdiť.“⁵

Cieľom mojej práce je nie len sumarizácia dostupných informácií o vývine jazdecktva a drezúry vo svete a u nás. Kladiem si aj otázku, čo viedlo k stagnácii našej drezúry, hľadám

4 Gustav Rau, in V. Benda, 2006, dostupné z www.websee.cz/tjppredkopianina

5 N. Záliš, Hovory o drezúre, 2013, str.7

okamih v jej dejinách, v ktorom sa vývoj pozastavil, či spomalil, kým v zahraničí pokračoval míľovými krokmi.

Motiváciou pre vypracovanie tejto témy však pre mňa bolo aj osobné pátranie, aktívne sa venujem jazdeniu na koni a elegancia drezúrneho jazdenia mi učarovala. Rozhodla som sa využiť túto príležitosť na hlbšie spoznanie koreňov drezúry u nás.

2. História jazdectva a drezúry v kontexte s históriou ľudstva

Drezúra, tak ako ju dnes poznáme, sa vyvíjala stáročia a v tejto kapitole sa pokúsime priblížiť jej vývoj od počiatkov, v kontexte s históriou ľudstva. Budeme sa zaoberať spoločnými milníkmi v ich vzájomnej minulosti.

2.1. Vymedzenie základných pojmov

Pokiaľ sa chceme zaoberať vývojom drezúrneho jazdenia, potrebujeme si zadefinovať pojem drezúrne jazdenie- drezúra. Slovenský internetový portál venovaný drezúrnemu jazdeniu⁶ uvádza, že slovo drezúra vychádza z francúzskeho dressage- pôvodne vztýčiť, v prenesenom význame sa používa v zmysle cvičiť /zvíra/. Dnes toto slovo označuje športové odvetvie jazdectva, kde dvojica jazdec kôň predvádzajú požadované cviky v drezúrnem obdĺžniku 60x40m alebo 20x40m. Obdĺžnik je členený písmenami, ktoré označujú miesto, kde sa jednotlivé cviky vykonávajú. Výkon dvojice je hodnotený zborom rozhodcov, ktorí hodnotia kvalitu prevedenia cviku, sed jazdca, účelnosť a efektívnosť pomôcok, poslušnosť koňa, celkový dojem.

Jazdectvo je širším pojmom v kategorizácii využitia koňa. Okrem drezúrneho jazdenia sem zaraďujeme aj parkúr⁷, všestranosť- military⁸, vozatajstvo, dostihy, dištančné jazdy, voltiž⁹, westernové jazdenie, pólo¹⁰. Všetky tieto jeho odvetvia dnes poznáme predovšetkým v športovej výkonnostnej podobe. Súčasťou olympijských hier sú však len drezúra, parkúr a všestranosť (military).¹¹

6 www.drezura.sk

7 Parkúrom označujeme priestor s 9-10 prekážkami pre skákanie na koni, v užšom zmysle /v ktorom je termín použitý v texte/ ide o jazdeckú disciplínu v skákaní prekážok na koni

8 Jazdecká súťaž, ktorá sa skladá z troch disciplín- drezúry, terénneho jazdenia a parkúru. Vychádza z potrieb vojenských kavalérií s nárokom na všestranne kvalitnú dvojicu jazdec-kôň

9 Gymnastické cvičenie na koni

10 Súťaž družstiev, jazdci sa pomocou páky snažia dostať loptičku do súperovej bránky

11 Poláková, 2010

2.2. Pravek – prvé stretnutia

O prvých stretnutiach človeka a koňa sa dozvedáme napr. z práce Nakládalovej, ktorá ich začiatky datuje do obdobia pliocénu, približne pred 2 miliónmi rokov. V tej dobe slúžil kôň človeku predovšetkým ako potrava. V súdobých podmienkach bolo pre človeka ťažké uloviť rýchle a mrštne zviera, preto bola ľudia využili prirodzenú plachosť koní a hnali ich hlučkom a ohňom až do hlbokých priepastí, kde sa pádom zabili.¹²

K domestikácii koní dochádza až neskôr, poznáním, že je možné využiť pohybové schopnosti koní. Prvé zdomestikovanie koňa je zdokladované až približne v piatom až štvrtom tisícročí p.n.l. Archeologické nálezy svedčia pre využitie remienka alebo povrazu v hube koňa na jeho ovládanie, kone boli využívané kočovnými kmeňmi v oblasti Čierneho mora, Kaspického mora a v Strednej Ázii. Spočiatku našli svoje využitie predovšetkým ako ťažné zvieratá, až neskôr ich začali využívať na nosenie nákladov ako soumarov a ako zvieratá na jazdenie, v tomto období teda hovoríme o vzniku jazdeckva.¹³

2.3. Jazdeckvo v období staroveku

V období 2. tisícročia p.n.l. sa stali kone aj významným obchodným artiklom o vývoji jazdeckva je však informácii v tomto období skromne. Prvé ucelené písomné dielo, zaoberajúce sa kŕmením, ošetrovaním, tréningom a chovom koní sa datuje do 14. stor. p.n.l. a jeho autorstvo je pripisované Kikkulimu. Za zakladateľa odbornej hipológie je však považovaný až Xenofón (5.-4.stor. p.n.l.), ktorý spísal diela O jazdeckom umení- Peri hippikes a Povinnosti trénera- Hipparchikos. Pri písaní svojich prác vychádzal z praxe iberských jazdcov, pričom popri simplexných aj rozumných myšlienkach vychádza vo svojom diele z prístupu cukru a biča.¹⁴

Spolu s kultúrnym vývojom človeka sa menil aj vzťah človek - zviera.

12 L.Nakládalová, 2006

13 J.Volf, 1972

14 P.Neumann, 1970

Napriek tomu, že zvieratá hrali veľmi dôležitú rolu v rozvinutých prehistorických kultúrach, všeobecne boli vnímané ako menej cenné a bezduché tvory. Až grécky filozof Aristoteles (384 - 322 pred Kr.), ktorý považoval zvieratá za tvory vyznačujúce sa určitou schopnosťou vnímania a dosahujúce nižší stupeň poznania, im prisúdil dušu. Neskôr sa aj vplyvom cirkvi tento názor znovu zmenil, človek je vnímaný ako nadradený nad zvieratami, oprávnený využívať zviera vo svoj prospech a zaradiť ho na nižší stupeň imaginárnej škály hodnôt.¹⁵

Hipologická literatúra nám dokáže veľa napovedať ohľadom úrovne jazdectva, cez prizmu dobovej odbornej literatúry môžeme skúmať vývin jazdectva aj v ďalších obdobiach, pretože tvoria bohatý zdroj informácií o vnímaní človeka danej doby.¹⁶

2.4. Jazdectvo v období stredoveku

2.4.1. Stredoveké križiacke výpravy

Ďalším obdobím, formujúcim jazdectvo je obdobie križiackych výprav /kruciáta/ predovšetkým v 11.až 13.storočí. Križové alebo tiež križiacke výpravy boli vojenskými výpravami, ktoré vyhlasoval pápež proti moslimom, pohanom a kacírom za účelom znovu ovládnutia posvätných miest zrodu kresťanstva (popri postrannej motivácii nastupujúcej generácie šľachty, akou boli moc, prestíž, bohatstvo, kolonizácia území). Často sú označované za vyvrcholenie rytierskej doby.

V tej dobe sa rytierom mohol stať ktokoľvek, kto mal k dispozícii výzbroj, a poväčšine tri kone. Jeden bol využívaný v boji /či už skutočnom, alebo v turnajových zápasoch/, druhý slúžil na prepravu a tretím býval soumar na nosenie výzbroje. Postupom času sa s pomenovaním rytier začal spájať aj istý mravný kódex (predovšetkým zahŕňal zmysel pre česť, odvahu, spravodlivosť...) a v priebehu dvanásteho storočia sa začalo toto pomenovanie

15 Ottersted, 2001

16 N.Záliš, Hovory o drezuře, 2013

používať na označenie šľachtického titulu.¹⁷

Z hľadiska vývoja jazdectva je možné si v tomto období povšimnúť dôležitú úlohu celkového sedu a funkciu nôh jazdca, poloha obkročmo získava dominantné postavenie vo využívaní koní. Na našom území sa chovali predovšetkým ťažšie chladnokrvné kone. Jazdci v tomto období boli vybavení ťažkým brnením a výzbrojou, takže na dlhšie výpravy bol vhodný skôr ťažší typ koňa, ktorý bol schopný túto záťaž zvládnuť. Ťažisko chovu koní tvorili preto chladnokrvné kone, s norickou krvou. Prednosťou týchto koní v boji bola predovšetkým ich váha a sila, ktorá si našla uplatnenie aj v taktikách boja. Využívali sa zovreté formácie, ktoré sa snažili hmotou preraziť nepriateľské šíky a vynútiť si tak osobný boj. U jazdcov bol kladený dôraz predovšetkým na kvalitu sedu, silu a obratnosť, schopnosť usedieť v sedle nápor v boji. Zo všetkých významných osobností a panovníkov tejto doby si spomeňme aspoň Přemysla Otakara II., ktorému priniesla úspech križiacka výprava v Pobaltí, výsledkom výpravy v roku 1254 bolo založenie mesta Königsberg /Kaliningrad/ na území neskôr veľmi známe chovom koní – východné Prusko. Okrem iného sa pečať tohto panovníka používa aj v logu Českej jazdeckej federácie/¹⁸¹⁹

V nemnohých obdobiach kľudu a mieru v stredoveku vzrástla obľuba turnajov, na ktorých rytieri predvádzali a trénovali svoje bojové umenie, záľuba v tomto „športe“ vzrástla aj na našich územiach. Z českých šľachticov to boli predovšetkým Jan z Michalovic a Plichta z Žerotína, ktorí sú predstaviteľmi jazdeckého a bojového umenia tej doby. Cestovali súdobou Európou a úspešne sa zúčastnili množstva turnajových stretov. Obľubu turnajov dokumentuje Kniha turnajov- Le Livre des tournois, ktorej autorom je René d'Anjou. Spísal ju okolo r.1460 a popisuje turnajové pravidlá. Práve v nej je zdokumentovaný zvyk sklopenia krytu zraku na brnení, ktorý sa s pozmenenou formou aj významom zachoval až do dnes ako salutovanie vojakov.²⁰

Jazdci a jazdectvo sa v tomto období tešilo veľkej prestíži a tak dostávalo priestor na ďalší rozvoj a cibrenie tohto umenia aj v ďalšom období v novoveku s prichádzajúcou renesanciou.

17 O jazdectve v období križiackych výprav sa dozvedáme z diel N. Záliša, Hovor y o drezuře (2013), C.Neumanna (2013)

18 Príloha č.1

19 C.Neumann, 2013

20 Jirásek, A.,1971

2.5. Jazdectvo v období novoveku

2.5.1. Od rytierskych chladnokrvnikov k horkokrvným španielskym koňom

S nastávajúcim obdobím renesancie sa myšlienky osvietenského humanizmu pomaly dostávajú aj do jazdectva. Je to však zároveň doba kacírstva a honu na čarodejnice.

V nasledujúcom období dochádza k zušľacht'ovaniu ťažkopádneho chladnokrvného chovu koní súdobej Európy horkokrvnejšími španielskymi koňmi. V polovici 16.storočia dochádza k prílivu koní zo Španielska do centrálnej Európy /za ktorý sa pričínili predovšetkým Habsburgovci/. Cesta koní zo Španielska bola však mimoriadne náročná, z kráľovských žrebčínov museli kone cestovať mnoho km pešo aj loďou, kým sa dostali až do žrebčínov v centre monarchie (do Kladrubskej obory alebo do Viedne).²¹ Logickým vyústením narastajúceho dopytu po ťahších, horkokrvnejších španielskych koňoch bolo založenie nového cisárskeho žrebčína v Lipici, ktorý sa stal pre kone zástavkou. Po Kladrubskom žrebčine (oficiálne založenom v r.1563)²² ²³je žrebčín v Lipici (r.1580) druhým najstarším žrebčínom sveta.²⁴

V období renesancie sa začína zvyrazňovať aj potreba presunu informácii čo najväčšou rýchlosťou a za týmto účelom vznikajú prvé organizácie predávajúce posolstvá, predchodcovia pošty. Novodobé poštovníctvo sa spája s rodinou Thurn-Taxis, šľachtickým rodom, ktorý časom vytvoril celú sieť poštových trás krížom Európou.²⁵ ²⁶

S vývojom strelnej zbrane sa ťažké jazdecké kavalérie stávajú v boji neefektívnymi, už nie je účelná sila a hmotnosť, ale skôr rýchlosť a obratnosť a tak sa ťažké kavalérie stávajú skôr minulosťou. S využitím strelných zbraní však odchádza aj dovtedajšie ponímanie boja, jeho rytierskosti. Historické pramene však dokladujú rigidnosť predstaviteľov kavalérií, ktorá mnohých stála nezmyselne život. Podľa vzoru tradícii posielali jazdcov kavalérie do priameho

21 N.Záliš, 1997

22 1563 založil v Kladruboch nad Labom cisár Maximilián II žrebčín, ktorý nechal v r.1579 Rudolf II povýšiť na cisársky dvorný žrebčín /podľa <http://www.nhkladruby.cz/historie/> /

23 Príloha č.2

24 J.Šulc, 1946

25 P.Neumann, 1970

26 Príloha č.3

boja, tentoraz s delostrelectvom, proti ktorému nemali žiadnu šancu.

V tomto prelomovom období sa jazdecké umenie presúva do centra spoločenského života, rytiersky boj a turnaje sa konajú už len ako ukážky a predstavenia v štylizovaných karuseloch. O nich sa viac dozvedáme z práce P. Kramperovej²⁷, ktorá ich popisuje skôr ako jazdecké hry, ktoré spočiatku vychádzajú z tradície turnajov, neskôr ale začínajú postrádať tvrdosť rytierskych turnajov. Karusely sa začínajú inscenovať do režirovaných vojenských scén a predstavení s alegorickým podtextom, s pevne stanovenou choreografiou.

„Od turnajov, ktoré mali predovšetkým rytiera a jeho koňa pripraviť na nebezpečenstvo boja, sa prechádza ku snahe o najefektívnejšie predstavenie, na ktorom aristokrat môže prezentovať svoje jazdecké umenie a prijazdenosť koňa. Tento „konský balet“ mal potom samozrejme poukázať na dostatočné bohatstvo a prestíž jeho urodzeného organizátora.“²⁸

Jazdectvo sa kultivuje a presúva sa postupne do prostredia elegantných zámockých jazdiarní. Centrom /nielen/ jazdeckej vzdelanosti sa v tej dobe stalo Taliansko. Za významný fenomén možno označiť zberateľstvo šľachtickej vrstvy, okrem bohatých zbierok umeleckých artefaktov sa obklopovala šľachta aj koňmi s nezvyčajnými pôvodmi, ktoré boli rozdielne exteriérom aj povahou. Rozdielny temperament si vyžadoval aj iný prístup vo výcviku a tak sa v tomto období čoraz častejšie začali zdôrazňovať psychické možnosti a rozumové vnímanie aj koní. Podobné názory však boli ešte stále príliš odvážne na dobu inkvizície a potláčania kacírstva a tak sa šírili veľmi opatrne v kruhoch jazdectva.²⁹

2.5.2. Vznik prvých jazdeckých škôl a výučbových jazdeckých stredísk

N.Záliš³⁰ popisuje charakter prvej jazdeckej školy, známej pod názvom neapolská, založenej začiatkom 16.stor. v Taliansku. Jej účelom sa stalo vzdelávanie šľachtickej mládeže a zakladá ju pokrokový Vicola Pagano a je prvým pilierom neapolskej školy. Pokrokovým ho môžeme nazývať pre typ koní, ktorým sa vo výučbe venuje. Pokým aj niektorí doboví nasledovníci naďalej využívajú ťažkopádnejšie, pomalšie neapolské kone (napr. Caracciolo, Fiaschi, Grisone), Pagano využíva predovšetkým ľahké andalúzske kone- ginyety.

27 Kramperová, 2013

28 Kramperová, 2013, str.53

29 N.Záliš, O jezdeckém umění, 2013

30 N. Záliš, Jezdectví pro vzdělance, 2013

Ďalšou, už spomínanou, osobnosťou talianskeho jazdeckého umenia je Cesare Fiaschi, ktorý v polovici 16.stor. napísal dielo so základnými zootechnickými radami *Trattato dell'imbrigliare, atteggiare, & ferrare cavalli* (1556), za inovatívnejšie pasáže jeho diela možno pokladať stať o cvičení koní s hudbou a dlhým vtáčím perom, z čoho možno predpokladať, že už Fiaschi si uvedomoval výraznú senzitivnosť konského vnímania.

Druhým pilierom neapolskej školy je Frederico Grisone³¹ (autor *Gliordini di Cavalcare-Pravidlá jazdectva* (1550)). I keď ho mnohí pre drsné pomôcky využívané³² na výcvik koní /popisy ježkov pod chvostom, prskajúce mačky priviazané na palici pod konským bruchom/ odsudzujú, Grisonemu jednoznačne patrí zásluha za to, že vytvoril základný, v princípoch použiteľný, systém pre prácu s koňmi. N.Záliš³³ i C.Neumann³⁴ dávajú do súvisu silu a prostriedky, ktoré Grisone popisoval aj s typom koní, ktoré k výcviku používa. Grisone je zástancom neapolských, ťažkopádnejších koní, ktoré si vyžadujú intenzívnejšie pomôcky k tomu, aby podali atletický výkon. V dobe, kedy bolo priznanie duše koňom rúhačstvom je možno pochopiteľné, že welfare koní nie je prvoradým.

Za tretí piliér talianskej neapolskej školy je označovaný Giovanni Battista Pignatelli, Grisoneho študent a pokračovateľ jeho výcvikových metód.

Ďalším významným autorom bol až Antoine Pluvinel de la Baume /1552-1620/³⁵, ktorý ako prvý priniesol do výcviku koňa požiadavku na to, aby práca koňa bavila. Od tohto momentu sa k výcviku a vzdelávaniu koňa pridružuje aj zvýraznený apel na jeho welfare a hovorí sa tiež o pozitívnej a negatívnej motivácii vo výcviku. Jeho dielo vyšlo až posmrtné v 1670 pod názvom „O správnom a najsvedomitejšom umení a spôsobe, ako cvičiť koňa.“ I keď vyšiel z neapolskej školy, pokladáme ho za zakladateľa francúzskej jazdeckej školy, ktorá sa neskôr odlišila práve dôrazom na motiváciu a ľahkosť vo výcviku koňa. Jeho práci dominuje láskavosť a stal sa zakladateľom práce v pilárach³⁶, za jeho éry teda môžeme hovoriť už o cvikoch vysokej jazdeckej školy. Medzi jeho žiakov patril aj kráľ Ľudvikom XIII. a jeho dielo *Rady kráľovi pre umenie jazdy* je písané formou osobných dialógov s Ľudvikom XIII. V roku 1594 zakladá v Tulerijských záhradách pri Louvri Jazdeckú akadémiu- *Academie d'Equitation*, v ktorej sa učili napr. Armand Duplessis /premiér Ľudvika XIII., známejší pod

31 Príloha č.4

32 Príloha č.4

33 N. Záliš, *Hovory o drezuře*, 2013

34 C. Neumann 2013

35 Príloha č.5

36 Príloha č.6

menom Richelieu³⁷, aj vojvoda William z Cavendish. Ako Pluvinelov protipól vystupuje zástanca talianskej školy Salomon de la Broue, ktorý sa hlási s myšlienkou: „ak naženieš koňovi strach, poslúchne“. Rozpor medzi týmito dvomi prístupmi je aktuálny až dodnes.³⁸

Po Pluvinelovi ďalším významným autorom a osobnosťou histórie drezúry je William Cavendish Duke of Newcastle (1592-1676)³⁹, študoval v Cambridge-i, aj v neapolskej jazdeckej škole, po návrate do Anglicka sa stal súčasťou dvora Karla I., preto po ľudovom povstaní v 1641 musel opustiť krajinu a usadil sa v Holandsku, kde udržiaval blízke kontakty s ďalším jazdeckým velikánom tej doby- Francois Robichon de la Guerinierom. Po návrate do Anglicka v r. 1665 založil jazdecké stredisko vo Welbecku. Hoci je často považovaný za kontroverzného aj vzhľadom k tomu, že sa mu pripisuje autorstvo prevlečnej oŕaže, prácu s koňom rozšíril o prácu na kruhu. Okrem iného je autorom vyjadrenia: „časté opakovanie posiluje pamäť.“ Bol teda medzi prvými, ktorí si uvedomili, že kone disponujú pamäťou. V r. 1728 vychádza v Londýne dielo Dokonalá jazdiareň aneb popis najnovšieho jazdeckého umenia v jeho úplnosti od baróna Eisenberga.⁴⁰

17.-18. storočie prinieslo obdobie pompéznosti, stavby gráciézných zastrešených priestorov a v oblasti jazdectva to znamenalo predovšetkým vznik nádherných krytých jazdiarní s využitím nových spôsobov staviteľstva s využitím prvku klenby. V rokoch 1694-1695 vznikla Jazdiareň Pražského hradu /Jan Baptista Mathey/, rovnako v tom období vznikala viedenská jazdiareň /Josef Emanuel Fischer/, ktorá bola dokončená až 1735. Pražská jazdiareň však svojmu účelu slúžila len krátko /103 rokov/, po tom bola využívaná ako skladisko a nahradená cca desiatimi jazdiarňami v moderných armádnych komplexoch v okolí hradu.^{41 42}

A dostávame sa k osobnosti, ktorá je vo všeobecnosti označovaná za otca moderného jazdectva a drezúry⁴³ k Francois-ovi Robichon de la Gueriniere (1688-1751)⁴⁴. Okrem titulu kráľovského podkoniara, šéfa jazdeckej akadémie v Paríži sa postupne vypracoval na Grand écuyer de France a vedúce miesto v Manège des Tuileries (1730). Jeho najslávnejším dielom je L'École de Cavalerie -Škola jazdectva, ktorú v jednotlivých spisoch postupne vydával v r. 1731-1733, ucelene vyšla v 1733 v Paríži a medzi jeho prínosy do sveta drezúry patrí asi

37 Príloha č.7

38 N.Záliš, Hovory o drezuře, 2013

39 Príloha č.8

40 De la Guerniere, 2000

41 A. Podhájsky, 1953

42 N. Záliš, 1997

43 N. Záliš, Hovory o drezuře, 2013

44 Príloha č.9

najznámejší cvik- dovnútra plec. Druhým zásadným dielom bola *Eléments de Cavalerie* (1740)- Základy jazdectva. Cieľom jeho výcviku sa stal kôň poslušný, pružný, kľudný, v rovnováhe, ktorý je schopný cvikov vysokej školy. N. Záliš pre predstavu Guerniera vo svete jazdectva prirovnáva s Newtonom vo svete fyziky.

V 18.stor. úlohu rytierstva prebrali kavalérie a tým začali udávať nové smerovanie jazdectva. N. Záliš prezentuje názor, že kavalérie svojím spôsobom znížili úroveň tréningu koní vzhľadom na kvantitu koní a regrútov, ktorých bolo treba vycvičiť. Vyššia úroveň jazdectva sa tak stáva prestížou dôstojníkov, ale ani tá nedosahuje úroveň vysokej školy.⁴⁵ Armády v tomto období zakladajú špecializované jazdecké školy. Je to aj obdobie, kedy sa zvýraznil rozkol medzi dvoma drezúrnymi smermi francúzskym a nemeckým, rozvíjajúcimi sa nezávisle na sebe.⁴⁶

2.5.3. Francúzska drezúrna škola

Viac o francúzskej a nemeckej drezúrnej škole sa dozvedáme hlavne z diel N. Záliša⁴⁷ a z prednášok C.Neumanna⁴⁸, ktorí popisujú vývoj oboch škôl a najvýznamnejšie rozdiely v ich smerovaní.

Vo Francúzsku bola v r.1744 založená l'Ecole des Chevaux- Légers de la Garde du Roi Fran (Škola ľahkej kavalérie s ohľadom na kráľovské gardy). Do francúzskeho jazdectva sa dostáva termín ľahkosť (nielen v súvislosti s ľahkou kavalériou ale hlavne s ľahkosťou, akou sa prezentujú jazdec a kôň). V r. 1751 bola založená Škola vojenská- l'Ecole Militaire, ktorú viedol Équyer en Chefde Jacquesd'Auvergne až do 1788. Práve ten sa najviac pričínal o navrátenie ľahkosti v sede jazdca popri zachovaní klasických výcvikových princípov a je dodnes pokladaný za zakladateľa francúzskeho vojenského jazdectva. K reorganizácii francúzskeho vojenského jazdectva viedli neúspechy v sedemročnej vojne /1756-1763/ a v r.1764 bolo založených 5 jazdeckých škôl, pričom škola v La Flèche sa stala základom pre l

45 N.Záliš, 2001

46 Boldt, H, 1998

47 N.Záliš, 2001

48 C.Neumann, 2013

'Ecole de Cavalerie v Saumur (absolventom La Fléche bol napr. aj Napoleon Bonaparte). Veľká francúzska revolúcia priniesla 1791 dočasné rozpustenie školy v Saumur, väčšina jazdcov emigrovala do Nemecka, kde sa zaslúžili o zrod nemeckých výukových systémov. Až Ludvik XVIII. nariadil jej opätovné zriadenie, ktoré nabralo na účinnosti rokom 1825. Od tohto obdobia získala jazdecká škola v Saumur⁴⁹ späť svoje privilegované postavenie vo svete.⁵⁰

Francúzsky drezúrny smer bol ovplyvňovaný predovšetkým dvomi významnými osobnosťami- Vikomtom Antoine Cartierd'Aure (1799-1863, v Saumur-e pôsobil v 1847-1854) a Baucherom (1796- 1873)⁵¹, ktorí by sa dali označiť za protipóly a protivníkov v štýle výcviku koňa. Kým D'Aure zakladal vzdelanie koňa na klasických princípoch, Baucher vytvoril systém výcviku koňa za 58 dní, v dvoch krátkych lekciách denne, kedy dokázal za tak krátku dobu vzdelat' koňa až na úroveň vysokej jazdeckej školy. Znamenalo to veľmi vysoké nároky na psychickú aj fyzickú kondíciu koňa a nie každý kôň tieto nároky ustál v zdraví a jazdeckej využiteľnosti. Rovnako náročný bol ale tento systém aj na schopnosti, skúsenosti a precíznosť jazdca, čo znamenalo hlavnú príčinu konečného neúspechu Baucherovho vzdelávacieho systému. Ten sa totiž snažil o všeobecné uplatnenie svojho systému vo vojenstve, aj pod inými, často nie tak zdatnými jazdcami. Predstava rýchleho a efektívneho tréningového systému, ktorý by dokázal v minimálnom časovom priestore priviesť koňa na vysoký stupeň výcviku a výkonnosti je aktuálna aj dnes. I keď motivácia je možno prozaickejšia, poväčšinou nejde o prezentáciu jazdeckého umenia ale skôr o čo najväčšiu finančnú výťažnosť z investície. Až v osobnosti plukovníka Alexis l'Hotte (1825-1904)⁵² sa podarilo spojiť učenia oboch jazdeckých majstrov v jednoliaty celok.⁵³

Ďalšou významnou osobnosťou jazdeckva a jazdeckej vzdelanosti tej doby bol Fillis. Zameriaval sa predovšetkým na kone anglického typu, inteligentné a pohybovo zdatné. Fillis vytvoril systém práce s koňmi pomocou kratučkých 10min. lekcií. Dnes je známy hlavne svojimi bizarnými kúskami, napr. cválaním na troch nohách, cválaním dozadu. N. Záliš to trefne komentuje vyjadrením: „Málokdo unese vlastní genialitu bez kotrmelců, aby se bez zaváhání vzdálil době, ve které musí žít.“. Fillis pôsobil až do začiatku 20.teho storočia.⁵⁴

49 Príloha č.10

50 Gaspard, S., 1998

51 Príloha č.11

52 Príloha č.12

53 N. Záliš, Hovory o drezuře, 2013

54 N. Záliš, Hovory o drezuře, 2013, str.18

V druhej polovici 19.stor. sa začína v Saumur-e aj športový výcvik koní, ale začiatok druhej svetovej vojny zasiahol aj Saumur a jazdecká škola bola rozpustená. K jej obnoveniu došlo opäť až po ukončení vojny. Francúzska škola neskôr pokračovala v osobnosti Decarpentryho, ktorý v 1947 vydal Equitation academique a malý spis o piafe a pasáži. V neposlednej rade vo francúzštine a verný francúzskej škole publikuje aj Nuno Oliveira.

2.5.4. Nemecká drezúrna škola

Francúzska drezúrna škola sa od nemeckej výrazne líši spôsobom použitia pomôcok a predvedenia koňa, kým vo francúzskej škole je dominantné predvedenie s tanečnou ľahkosťou a elegantnosťou, nemecká škola naopak pôsobí prísnejším, gymnasticky presnejším dojmom. V súčasnej športovej drezúre dominuje „nemecká“ škola.

Jednou z najstarších jazdeckých akadémií, zameriavajúcich sa na prvky vysokej školy je Spanische Reitschule vo Viedni⁵⁵, ktorá sa udržuje v podstate už viac než 450 rokov. Tú radíme k tzv. nemeckej drezúrnej škole. K výcviku využíva výslovne lipických žrebcov zo žrebčína v Lipici. Oficiálne založenie sa datuje k r.1572, výrazne ju ovplyvnilo založenie žrebčína v Lipici r. 1580. Súčasná baroková jazdiareň, s ktorou si Spanische Reitschule spájame do dnes bola postavená r.1729 na podnet cisára Karola VI. Za prvú nemeckú učebnicu jazdectva je považovaná kniha Ludwiga Hünersdorfa (1748-1713) Pokyny pre najprirodzenejší a najlepší výcvik koňa, ktorej zásady boli piliérom jazdectva aj u nás. ⁵⁶

V prvej polovici 19.storočia sa centrom nemeckej drezúrnej školy stáva univerzita v Göttingene, pôsobisko Johanna Ayera. V tomto období sa odráža v jazdectve zaujatie spoločnosti mechanikou, rovnako techniky nemeckej drezúrnej školy a jazdectva sa stávajú v mnohom mechanickými. Louis Seeger vydáva vynikajúce dielo Systém jazdeckého umenia, za ktoré mu bol udelený pruský kráľovský rád. Asi najvýznamnejším dielom tohto obdobia je Gymnázium koňa Gustava Steinbrechta, ktoré vychádza až po jeho smrti zásluhou Plinznera.⁵⁷

55 Príloha č.13

56 Albrech, K.2013

57 N. Záliš, 2013

2.6. Jazdectvo a drezúra v období moderných dejín

Na prelome 19. a 20.storočia boli požiadavky na jazdecké umenie stále určované jeho praktickým využitím vo vojenstve, ale postupom času sa oživuje aj tzv. akademické jazdectvo. Súvisí to s masívnym rozvojom buržoázie, čím sa jazdectvo približuje stále viac smerom k širším masám. Buržoázia rozširuje spoločnosť, ktorá má prístup, prostriedky a čas venovať sa koňom a jazdectvu. Európske jazdectvo tohto obdobia zasahuje vlna adrenalínu a rýchlosti v podobe dostihového športu a chovu anglického plnokrvníka, čo má dopad aj na teplokrvné chovy v Európe. Rovinové dostihy majú svojich predchodcov v podobe tzv. matsche-ov, pretekov dvoch koní na rýchlosť.⁵⁸ Industrializácia krajiny potom viedla k potrebe budovania komplexných závodísk. V tom období začalo vznikať množstvo honebných spoločností, kde sa popri šľachte začalo uplatňovať čoraz viac zástupcov aj z mešťanskej a zemanskej spoločnosti. Práve hony boli predchodcom vznikajúceho dostihového športu- prekážkových dostihov.⁵⁹

Vynález rýchlopalných zbraní a krvavé konflikty 20. storočia viedli k zániku vojenského jazdectva. S vynálezom spaľovacieho motora boli vytláčané aj z civilného sektora. Prelom 19.a 20.storočia je teda aj prelomom v spoločenskom uplatnení koní.

V tomto období vznikli aj ďalšie významné jazdecké školy, španielska Real Escuela Andaluza del Arte Ecuestre⁶⁰, sídliaca v Andaluzie Jerez de la Frontera a portugalská Escola Portuguesa de Arte Equestre. Kráľovská andalúzska škola jazdeckého umenia v Jereze popri Cadre Noir v Saumur-e a Spanische Reitschule vo Viedni dodnes reprezentuje pojmú klasického drezúrneho jazdenia.⁶¹

O vývoji športového jazdectva a drezúrneho jazdenia sa dozvedáme viac z práce C.Neumanna. Koncom 19.storočia sa z jazdectva skutočne začala formovať športová disciplína. Dôkazom je zorganizovanie niekoľkých udalostí s charakterom športového podujatia. Patrí sem napr. skúška v skokoch do výšky a do diaľky pre kone určené na parfórné hony, ktorá bola usporiadaná v apríli 1864 v Dubline.⁶²

Hneď nasledujúci rok je významným pre francúzske jazdectvo, lebo 1865 bola založená

58 Paulíčková, 2008

59 Horáček, 1983

60 Príloha č.14

61 Záliš, N., Hovory o drezuře, 2013

62 Neumann, P.:1970

francúzska jazdecká federácia, za účelom zjednocovania a organizovania francúzskych jazdcov. Pod jej záštitou sa uskutočnili v r. 1866 prvé jazdecké preteky v Paríži, ktoré si vybudovali peknú tradíciu a pre obľúbenosť u širokej verejnosti sa začali organizovať 6x do roka. Jednalo sa chovnú skúšky, výsledky týchto pretekov teda slúžili na hodnotenie koní ako potenciálneho genetického materiálu a teda na zušľacht'ovanie francúzskeho chovu.

Rok 1873 bol významným pre našu krajinu, už vtedy boli v Bratislave usporiadané prvé preteky pod záštitou spoločnosti pre odmeňovanie dobre pripravených jazdeckých koní. Svedčí to o vysokej úrovni jazdecktva a pokrokovom zmýšľaní v našich končinách.

Na 600 km trase medzi Viedňou a Berlínom sa uskutočnila v r. 1892 dištančná jazda, trasa bola pokorená časom 71hod. a26min. grófom Starhemberg, kôň však na následky vyčerpania krátko na to uhynul.

V r.1899 sa konala ďalšia významná dištančná jazda z Zürichu do Bernu cez Luzern, ktorá mala 305km, a jazdci absolvovali 58km pešky. Usporiadavanie dištančných jászd skončilo prvou svetovou vojnou.⁶³

Koniec 19.storočia je míľnikom v histórii jazdecktva pre objavenie odľahčeného sedu /cca r. 1895/ talianskym armádnym jazdcom Fredericom Caprillim /1868-1907/⁶⁴. V dobe, kedy sa Caprilli začal presadzovať v jazdecktve sa preferoval tzv. ťažký sed a dlhé strmene, čo pri skoku nútilo jazdcov tlačiť nohy pred seba a dosadnúť v momente nad skokom koňovi plnou váhou na chrbát a do bedier. Dnes už vieme, takýto sed koňovi prakticky znemožňuje plynule a uvoľnene prekonať prekážku, ale v tej dobe to bol zaužívaný spôsob prekonávania prekážok a bolo takmer nemožné skákať skoky väčšie než 100cm. Caprilli ako prvý prišiel s myšlienkou, že skokový sed má byť uvoľnený, nenásilný, a umožňovať koňovi čo najvoľnejší pohyb s vlastným ťažiskom, vynašiel tzv. ľahký neskôr „skokový“ alebo aj „stehenný“ sed. Presadzovanie zmien v sede išlo veľmi pozvoľna a odľahčený sed začal byť rešpektovaný až po tom, čo v r.1902 dosiahol Caprilli rekord v skoku do výšky /2,08m./ a do diaľky /7,4m./⁶⁵
⁶⁶. Na Caprillioho meno a tradíciu nadviazalo jazdecké učilište v Pinerole, ktoré založil minister vojny Alfonso La Marmora v 1849, ale najvýznamnejším obdobím bolo preň rozmedzie rokov 1900-1938, kedy sa tu učili caprillioho metódu sedu a jazdecktva množstvo dôstojníkov z celého sveta. Medzi nimi napr. aj kapitán J.Dobeš. Uprostred 2.svetovej vojny

63 C. Neumann, 2013

64 Príloha č.15

65 J.Dobeš, 1997

66 C. Neumann, 2013

však bola rozpustená.

Začiatkom 20.storočia sa na olympijských hrách prvý raz objavili jazdecké disciplíny. Bolo to v r. 1912 v Stockholme. Súťažilo sa v kategóriách jednotlivcov v drezúre, military (všestranná spôsobilosť) a v skokoch

V máji r.1921 vznikla FEI– medzinárodnej jazdecká federácia, pod jej záštitou sa neskôr začali organizovať majstrovstvá sveta. Ako prvé boli majstrovstvá sveta v skokoch, v r. 1953 v Paríži. Roku 1966 v Burkhley boli usporiadané military majstrovstvá a v Berne 1966 boli aj majstrovstvá sveta v drezúrnom jazdení. Majstrovstvá sveta v štvorzáprahu sa uskutočnili až neskôr v r. 1972 v Munsteri.⁶⁷

Na záver si ešte spomeňme držiteľov svetových rekordov v jazde 20.storočia. V roku 1949 bol dosiahnutý rekord v skoku do výšky- chilský kapitán Alberto Morales Larraguibel prekonal s koňom Huaso výšku 2m a 47 cm. Pokiaľ si spomenieme, že v „predcaprilliho“ dobe najlepší jazdci málokedy prekonalí výšku 100cm, uvedomíme si, aký pokrok jazdectvo behom 20.storočia spravilo. Ďalší rekord patrí španielskemu plukovníkovi Fernandovi Lopézovi del Hierro, ktorý v roku 1951 prekonal na koni Amando Mio skok do diaľky 8m a 30cm. Ten bol však už 1975 prekonaný poručíkom venezuelskej armády- Andrésom Ferreïrom, na koni Something skočil 8m a 40cm.⁶⁸

67 Svozil, Jezdec,2009

68 Informácie dostupné z www.museocavalleria.it

3. Kapitola z histórie československej drezúry

Predtým, než sa začneme zaoberať tým, ako sa jazdectvo a drezúrne jazdenie vyvíjalo na československom území v 20. stor., potrebujeme si urobiť predstavu o politických a hospodárskych pomeroch krajiny, lebo tie majú významný podiel na spôsobe, akým sa športové dianie v krajine utvára a organizuje. Československé dejiny 20.storočia sú veľmi bohaté na udalosti, pokúsime sa teda v stručnosti zhrnúť najdôležitejšie dejinné udalosti tak, aby sme vytvorili predstavu o pomeroch v krajine bývalého Československa.

3.1. Všeobecné historické míľniky Československa

Po rozpade Rakúsko-Uhorska vznikli v priestore strednej Európy nástupnícke štáty, medzi ktorými bola aj Československá republika (ČSR), ktorá vznikla 28.októbra 1918, o dva dni neskôr, 30.októbra sa k novému štátu oficiálne prihlásilo aj Slovensko.⁶⁹

Začiatok bol pomerne búrlivý a okolité štáty len neradi akceptovali nové územné usporiadanie, vznikli viaceré boje a iniciatívy o oklieštenie územia ČSR. Územie muselo byť chránené československými légiami zo severnej strany pred prienkami poľských vojsk, zo strany južnej proti maďarským atakom. Nakoniec sa hranice Československej republiky ustálili v období 1919- 1924 na území Čiech, Moravy, Českého Sliezka a na území bývalého horného Uhorska- dnešného Slovenska, ale v tej dobe k ČSR prislúchala aj Podkarpatská Rus, Hlučínsko, Valticko, pri hornom toku Lužice časť Vitorazska. V r. 1920 došlo k prijatiu ústavy. ČSR bola parlamentnou republikou s demokratickým zriadením, prvým prezidentom sa stal T.G. Masaryk (voľbami prezidenta 1918, 1920, 1927, 1934) a 1935 E.Beneš.

P. Kršák bližšie popisuje hospodárske pomery krajiny, my si len spomeňme, že hospodársky sa územie ČSR rozdelilo na priemyselnejšie Čechy, Moravu a Sliezsko a poľnohospodársky

69 R.Marsina, 1997

ladené Slovensko. V rámci stabilizácie a zjednocovania hospodárstva krajiny boli v rokoch 1918- 1938 prijímané legislatívne opatrenia a reštrukturalizácie.

20. roky sú rokmi pozemkovej reformy, dochádza k zabavovaniu pozemkov v rozlohe nad 100ha cirkvi a šľachty. Povojnová kríza v 1921-1923 sa najviac dotkla Slovenskej ekonomiky, citlivej na hospodárske výkyvy, ekonomika krajiny sa začala zobúdzat' reštrukturalizáciami v 1924 a obnovou obchodných vzťahov s okolitými krajinami. Veľká hospodárska kríza, ktorá sa do našej krajiny preniesla s dvojročným odstupom v 1932-1933r. a pretrvala až do 1935 zasiahla všetky odvetvia hospodárstva, najt'ažšie problémy sa podarilo prekonať do 1938, aj vplyvom investičnej politiky ČSR. Hospodárstvu Slovenska výrazne pomohlo založenie zbrojárskeho priemyslu.⁷⁰

V období pred druhou svetovou vojnou mníchovskou dohodou v 29.-30.septembri 1938 vyvrcholil tlak rozpínavého Nemecka a mocnosti Taliansko, Francúzsko, Veľká Británia a Nemecko prinútili ČSR k pozemkovým ústupkom, čím ju výrazne oklieštili. 6. októbra 1938 bola v Žiline vyhlásená autonómia Slovenska. 2. novembra 1939 došlo k Viedenskej arbitráži, ktorou Slovensko prišlo o cca 20% svojho územia úrodnej pôdy a marcom 1939 zanikla ČSR. Od roku 1941 sa zapojili slovenské vojská do bojov proti ZSSR. 29.8.1944 na Slovensku vypuklo povstanie, ktoré sa skončilo dobytím Banskej Bystrice 28.10.1944.⁷¹

Po skončení 2.svetovej vojny bol obnovený československý štát, na území Čiech a Slovenska, ktoré poznáme dodnes, Podkarpatská Rus pripadla k Sovietskému zväzu. Košickým vládnym programom bol v republike ustanovený ľudovodemokratický režim. Voľby v máji 1946 však priniesli v Čechách víťazstvo komunistickej strany, na Slovensku síce komunistická strana nevyhrala, ale dokopy dosiahla v ČSR 70%. Predsedom vlády sa stal Klement Gottwald.

Vzhľadom na silnú pozíciu Demokratickej strany na Slovensku došlo u novej vlády ČSR k obavám zo separatistických snáh Slovenska a nakoniec k Tretej pražskej dohode, ktorá znamenala menšie právomoci slovenských orgánov a oslabenie autonómie. Komunistické strany získavali čoraz väčšiu moc v ČSR a vo februári 1948 sa ujali vedenia štátu. 9.mája 1948 bola schválená ústava, ktorá nastolila totalitný režim, po vzore sovietskeho zväzu sa stal oficiálnou štátnou ideológiou marxizmus-leninizmus. Hospodársky sa začlenilo ku krajinám socialistického bloku členstvom v Rade vzájomnej hospodárskej pomoci od 8. januára 1949,

70 P.Kršák, 2009

71 R.Marsina, 1997

a vojensky podpísaním Varšavskej zmluvy 14.mája v roku 1955.

Rok 1960 bol rokom prijatia novej ústavy, a názov republiky sa zmenil na Československú socialistickú republiku (ČSSR). Bol aj rokom, v ktorom boli po formálnej stránke zrušené samostatné pôsobenie slovenských národných orgánov, ich funkcia zostala čisto symbolická. V roku 1968 Antonín Novotný rezignoval na funkciu a na čele s Alexandrom Dubčekom sa moci ujali reformní komunisti, ktorí predniesli svoj plán liberalizácie doterajšieho totalitného režimu. V národe získali tieto snahy výraznú podporu. Bola zrušená cenzúra, prebiehala rehabilitácia nespravodlivo odsúdených v 50. rokoch. Prezidentom sa v 1968. stal Ludvík Svoboda.

Tieto snahy sa ale nestretli s pochopením a podporou u ostatných štátov socialistického bloku a reformy ČSSR boli ukončené vpádom vojsk Varšavskej zmluvy z 20. na 21. august 1968. Napriek snahe vlády udržať v režime smer demokratizácie, tlak socialistického bloku a ZSSR bol veľmi silný a viedol až k podpísaniu Moskovského protokolu o normalizácii politických pomerov. Neskôr bola podpísaná aj zmluva o dočasnom pobyte sovietskych vojsk na území ČSSR, ktorú dnes nazývame skôr okupáciou. 30. októbra 1968 sa podarilo presadiť nové usporiadanie štátu a vznikla československá federácia, podpísaná Ludvíkom Svobodom na Bratislavskom hrade. Symbolom tejto doby sa stal J.Palach, ktorý sa v januári r.1969 upálil na protest proti okupácii.

Kršák ďalej upozorňuje na opätovný nárast nespokojnosti predovšetkým na slovenskom území, vplyvom normalizácie postavenie Slovenska výrazne znerovnoprávňované a kompetencie Slovenskej socialistickej republiky boli opäť okliešťované. V apríli 1969 A. Dubčeka nahradil Gustáv Husák, s predstaviteľmi Ústredného výboru komunistickej strany Československa presadzoval normalizáciu, ktorú navyše v r. 1970 prijali za oficiálnu ideológiu strany. 29. mája 1975 sa stal Gustáv Husák aj prezidentom. Ani Husákov nástupca na poste generálneho tajomníka ÚV KSČ nebol schopný flexibilne sa prispôbiť politickým zmenám v socialistickom bloku a na pokraji existencie režimu pritvrdil, odozvou na to boli nepokoje. V marci 1988 sa v Bratislava konala sviečková manifestácia za náboženskú slobodu a občianske práva, tá však bola násilne potlačená. Nepokoje a nespokojnosť nakoniec vyústili do protestov 16.novembra 1989 v Bratislave a 17.novembra v Prahe, kedy do ulíc vyšli študenti. Tento protest bol tvrdo policajne potlačený, čo vyvolalo ďalšiu vlnu protestov a nepokojov, 27.novembra 1989 generálny štrajk občanov. Týmito udalosťami sa začala nežná

revolúcia. Koniec roka 1989 priniesol pád komunistického režimu v našich krajinách.

Po odstúpení Gustáva Husáka sa prezidentom stal Václav Havel. Problémy spoločného štátu však na seba nenechali dlho čakať, rozdielne názory na usporiadanie sa asi najsymbolickejšie prejavili v problémoch s názvom spoločného štátu, kým na Slovensku sa začalo používať spojenie Česko- Slovensko s pomlčkou, v českých krajinách naďalej pretrvávalo dovtedajšie Československo. 20.apríla 1990 vstúpil do platnosti kompromisný názov Česká a Slovenská Federatívna Republika (ČSFR), ktorá však nemala dlhé trvanie. 17.júla 1992 SNR schválila Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, 1. septembra 1992 slovenský parlament prijal Ústavu SR. Po vzájomnej dohode medzi premiérmi oboch krajín 26.augusta 1992 došlo k 1.1.1993 k rozdeleniu na dva samostatné štáty- Českú republiku a Slovenskú republiku.^{72 73}

3.2. História československého jazdeckva v 20.storočí

V nasledujúcej podkapitole sa pokúsime načrtnúť moderné jazdeckvo na československom území, a podložiť to niektorými významnými dátami jeho vývinu. K určitým obdobiam sa nám však nepodarilo vypátrať spoľahlivé faktické zdroje a zostávajú teda aj v našom texte nezodpovedané otázky a medzery, predovšetkým v 80-tych rokoch 20.storočia.

Oficiálne začiatky jazdeckého športu však datujeme už koncom 19.storočia, v r.1891 vznikom jazdeckého odboru pražského Sokola⁷⁴, o jeho založenie sa pričínil predovšetkým Karel Vendulák a Jan Jec, neskôr Ludvík Čížek. P. Neumann a Z. Vilimovský pre zaujímavosť popisujú začiatky Jazdeckého odboru pražského Sokola. Ihneď po založení ho začalo navštevovať 41 členov /platili na mesiac 40 grajciarov/, ktorý vydal aj vlastnú učebnicu -1893 „ o jízdě koňmo“, ktorú pokladáme za prvú odborne- metodickú príručku. Okrem rôznych vystúpení a zjazdov za zmienku stojí výkon Emila Meisnera v 1896r. kedy trasu Praha- Domažlice v dĺžke 144km zvládol za 14hod. Aktívna činnosť sokolských jednôt prebiehala až do začiatku prvej svetovej vojny, kedy bola prerušená.

72 P.Kršák, 2009

73 R.Marsina, 1997

74 P Neumann, Z.Vilimovský, 1981

Po skončení 1.svetovej vojny v 1919 bola založená Ústredná aktivačná škola v Pardubiciach, ktorá bola po cca roku zrušená a nahradená Ústredným jazdeckým ústavom. Ten sa stal materskou základňou mnohých výnimočných jazdeckých osobností tej doby. Viacerí skvelí jazdci zúčastnili na stážach v CadreNoire v Saumure, v Pinerole v Taliansku a Tor di Quinta v Taliansku (napr. Zapletal, Pechman, Ventura, Buchar, Popler), čo rozšírilo obzory ich trénerskej práce a malo veľký význam pre kvalitu ďalšieho jazdeckého vývoja u nás.⁷⁵

Rok 1920 prináša založenie Ústredného jazdeckého ústavu v Hraniciach na Morave⁷⁶, ktorý slúžil na výcvik dôstojníkov čs. armády. Zároveň bola v tomto roku založená aj Československá učiteľská škola ústredného jazdeckého ústavu v Hodoníne, ktorej veliteľom bol plk. Chmelař a učiteľmi jazdy sa stali pplk. Hoffbauer, kpt. Thiel a kpt. Ott.

Drobnou zaujímavosťou zo sveta koní je napr. že kým ešte v 20.rokoch 20.storočia slúžili v bratislavskej mestskej doprave ako taxíky konské záprahy-fiakre, od roku 1928 už slúžili pre mestskú hromadnú dopravu autobusy.

Rokom 1921 bola založená Československá jazdecká spoločnosť v Opave a rok neskôr už usporiadala svoje prvé preteky v drezúre stupňa S /stredne ťažký/ a parkúre na závodisku vo Veľkej Chuchli. Drezúrne súťaže vyhrali Statečný na koni Panthessin, Básler na Oněginovi. Vo Veľkej cene v skokoch vyhral František Ventura na koni Aspania (len pre zaujímavosť, tento kôň bol záchránený pred požiarom v učilišti v Hraniciach na Morave, ktoré vyhorelo v 1921 skokom z okna). Československá jazdecká spoločnosť bola predchodkyňou Československého jazdeckého zväzu.⁷⁷

Čs. jazdecká spoločnosť využila nárast záujmu verejnosti o jazdecký šport a v r. 1923 usporiadala medzinárodné jazdecké preteky pod názvom I. internacionálny concours hippique, ktorých sa zúčastnili jazdci z Nemecka a Rakúska. A. Tejkal dosiahol československý rekord v skoku do diaľky na Nepalovi o dĺžke 6,5m.

1924 bol vytvorený aj nový československý rekord v skoku do výšky, kedy Rudolf Popler skočil 1,8m na medzinárodných pretekoch usporiadaných v Prahe.

Čs. jazdecká spoločnosť ďalej vyvíjala svoje snahy o rozvoj jazdeckého športu a v 1925r. jej ústredie vydáva 1x súťažné pravidlá pod názvom Závodní řád. Vzhľadom na rozsiahlosť

75 J.Dobeš, 1935

76 Príloha č.16

77 Svozil, Jezdeck, 2006

územia a nárast členskej základne sa vytvárajú aj pobočky Čs. jazdeckej spoločnosti v Bratislave a v Olomouci. Rok 1925 je aj rokom, kedy sa presťahovala vojenská jazdecká škola z Hodonína do Pardubíc, v podstate týmto krokom môžeme hovoriť o počiatkoch Vojenského jazdeckého učilišťa, ktoré malo neskôr výrazný vplyv na jazdecký šport u nás.

Od r. 1926 bol vydávaný prvý obrázkový týždenník zameraný na všetky odvetvia jazdeckého športu, chov koní a športové dianie u nás- Jezdecký a dostihový šport.

V r.1928 sa konali I. celoštátne preteky na Trojskom ostrove, kde v skoku do výšky prekonal Kovalevsky s Evivou Poplerov rekord o 2cm a s1,82 sa stal držiteľom nového rekordu. Jazdecký klub v Košiciach usporiadal dištančnú jazdu na 140km z Košíc, cez Margecany, Spišskú Novú Ves do Tatranskej Lomnice.

Začali sa aj zahraničné výjazdy na veľké športové jazdecké podujatia, v skokoch nás reprezentovali Ventura s koňom Eliot, Rabas s Dagestanom a Popler s Denkom. František Ventura s Eliotom vyhral zlatú medailu na OH v Amsterdame 1928, ktorú si prebral z rúk holandskej kráľovnej. Je to jeden z najvýznamnejších čs. jazdeckých úspechov vôbec, za zmienku stojí, že išlo o druhú zlatú čs. olympijsku medailu.

V nasledujúcom období si jazdecký šport tak ako vo svete tak aj u nás získaval čoraz väčšiu obľubu, čo sa odrazilo v stále početnejších športových podujatiach. Postupne sa vytvárala akási sieť pretekov a súťaží na celom území, až sa vytvorila tzv. letná jazdecká sezóna, akú poznáme až dodnes.

V roku 1929 bolo na našom území už 22 jazdeckých klubov a dokopy malo 1874 stálych členov, tí sa zhodli a založili Čs. jazdecký zväz. V tomto roku začal vychádzať aj mesačník Jazdec.

S organizovaním medzinárodných súťaží a s účasťou na zahraničných podujatiach vyvstávala potreba zjednotiť podmienky československého jazdeckého športu s medzinárodnými a preto sa v r. 1930 Československý jazdecký zväz sa stal členom FEI a v r.1931 boli vydané nové stanovky a nový Závodní řád Čs. jazdeckej spoločnosti.

V tom istom roku sa v Pardubiciach konali medzinárodné preteky za účasti jazdcov z Rakúska, Nemecka, Dánska, Francúzska, Rumunska a Maďarska. Po prvý krát bol vydaný rebríček najúspešnejších jazdcov (v drezúre získal titul champion ČSR Reinisch s koňom Miroza, v parkúre Čoček s Javorinou a v military Statečný s Herkulesom).

1932 je čiernym rokom v histórii československého jazdectva, lebo na dráhe Veľkej Pardubickej zahynul Rudolf Popler po páde na prekážke. Bol to výnimočný jazdec a jazdecký funkcionár, ktorý spravil veľa pre propagáciu jazdeckého športu u nás a medzi jeho najvýraznejšie športové úspechy patrí dvojnásobný štart na olympijských hrách.

Rokom 1933 sa čs. jazdecký zväz stáva jediným vrcholným orgánom čs. športového jazdenia. V tomto roku boli zavedené aj odznaky za výkon v sedle- zlatý, strieborný a bronzový. V tomto roku sa najlepší jazdci zúčastnili na pretekoch v Írsku, na základe ktorých sa im dostalo medzinárodného uznania a pozvania do USA a Kanady. Jazdec Býček s koňom Gabriela prekonal čs. rekord v skoku do výšky 205,4cm.⁷⁸

Následujúce obdobie politických zmien a vypuknutia druhej svetovej vojny znamenalo aj stagnáciu jazdeckého športu, Československý jazdecký zväz bol rozpustený a jazdecké kluby a oddiely boli zrušené. Ale to nebola jediná strata jazdeckého športu, ťaživé politické pomery sa podpísali pod odsúdenie mnohých ľudí, v jazdeckom športe medzi nimi bol okupantami popravený O. Frankenberg (I. miestopredseda čs. jazdeckého zväzu), Ing. B. Tichota (vedúci pracovník v chove koní), R. Mašek (náčelník sokolského jazdectva), Jozef Charoz (tajomník čs. jazdeckého zväzu) a ďalší pracovníci boli umiestnení do koncentračného tábora.⁷⁹

Už krátko po druhej svetovej vojne sa začali snahy o vzkriesenie nášho jazdecké športu, predovšetkým obetavým nasadením jednotlivcov, pre ktorých bolo jazdecké umenie dôležité a rozvíjali ho už pred vojnou. V r.1945 bola zásluhou Venturu a Statečného obnovená činnosť Čs. jazdeckého zväzu. Začalo sa s obnovovaním jazdeckých klubov a oddielov, v roku 1946 sa uskutočnili prvé povojnové preteky v republike, v Prahe na Trojskom ostrove v rámci olympijskeho dňa. S obnovou jazdeckého športu sa pokračovalo aj v r. 1947, kedy boli vypísané viaceré veľké jazdecké podujatia- preteky na Trojskom ostrove, v Kladne, Bratislave, Ostrave, v Pardubiciach a St. Boleslavi, ktoré boli zároveň aj kvalifikáciou na OH v Londýne. Do hry však začali opäť vstupovať politické pomery v krajine a nakoniec sa čs. družstvo OH v Londýne nezúčastnilo. K politicky motivovaným zmenám dochádza aj v oblasti organizácie športu a funkciu Československého jazdeckého zväzu preberá čs. telesná výchova.

V roku 1949 sa konali prvé majstrovstvá Československej republiky v jazde na koni, ktoré

78 Dáta v tejto stati sme čerpali predovšetkým zo zborníkov P. Neumanna a Z. Vilimovského (1956, 1968, 1981) a Vilimovského (1978), niektoré doplňujúce dáta nám v rozhovore poskytol p. C.Neumann

79 Neumann, Bohuněk, Hlačík, 1986

sa uskutočnili v Karlových Varoch. Tým, že majstrovstvá dosiaľ nemali tradíciu, nebolo v tej dobe potrebné absolvovať žiadne kvalifikačné kolá. Až rokom 1952 sa ustanovili aj kvalifikačné kritériá na účasť na majstrovstvách republiky.

50-te roky dvadsiateho storočia sú rokmi totalitného režimu, kedy dochádza k reorganizácii jazdeckých útvarov pri vojenských útvaroch, zakladané sú sokolské jednoty a jazdecké oddiely. Zrušená bola Výcviková jazdecká korouhev v Pardubicich, ktorá pokračovala v tradícii Vojenského jazdeckého učilišťa. V r.1953 bol založený Štátny výbor pre telesnú výchovu a šport /SVTVS/, ktorý slúžil na riadenie telesnej výchovy a športu v republike, ktorej súčasťou bola aj Ústredná jazdecká sekcia.

1954 dochádza opäť dochádza k reorganizácii jazdeckého športu, Zväzarm zakladal jazdecké kluby a všetky jazdecké oddiely prešli pod Zväzarm a prekvalifikované na jazdecké kluby. Vyčlenil sa reprezentačný oddiel čs. armády v Bohdanči. Štátne závodisko v Bratislave v tomto období začína vydávať periodikum Chov koní a výkonnostné skúšky.

Pri usporiadaní 1. spartakiády v r. 1955 boli usporiadané skokové súťaže na Trojskom ostrove. Československý jazdci sa zúčastňujú pretekov v konkurencii jazdcov NDR, v ktorom zväzarmoví jazdci zvíťazili, pri odvetnom stretnutí tesne zvíťazili jazdci NDR.

Napriek tomu, že dobové historické pramene vyznievajú poväčšine oslavne vo vzťahu k úrovni čs. jazdcov tej doby, môžeme si povšimnúť, že súťažia výlučne v obmedzenej konkurencii a v mnohých zdrojoch nám chýba zmienka o stupni náročnosti ako parkúrových tak aj drezúrnych súťaží. Uzatváranie hraníc a kontaktu s okolitými krajinami mimo krajín socialistického bloku sa odrzkadlilo v obmedzenom množstve zahraničných štartov našich jazdcov. V počiatkoch 20.storočia nachádzame početné zmienky o tréningových stážach našich jazdcov v zahraničí, v období totalitného režimu takéto informácie nemáme dostupné. Možno aj to bude príčinou, prečo drezúrne jazdenie v tom období prestáva byť na medzinárodnej úrovni konkurencie schopné. Čs. družstvo sa opäť nezúčastnilo ani olympijských hier v Stockholme.

V roku 1957 dochádza k ďalšej reorganizácii čs. telesnej výchovy, jazdecké oddiely sa vracajú pod telovýchovu v rámci Československého zväzu telesnej výchovy. V Podebradoch sa uskutočnili 1.medzinárodné preteky za účasti jazdcov z NDR.

O nasledujúcich rokoch sa dozvedáme predovšetkým zo súborných prác P. Neumanna a Z. Vilimovského (1965, 1968, 1981), Vilimovského (1978), ktorí zachytávajú najvýznamnejšie

dáta jazdeckého športu druhej polovice 20. storočia. Často ide o založenie tradície súťažných mítingov a niektoré úspechy našich reprezentantov. Z nich vyberáme nasledovné udalosti.

V roku 1960 sa konalo po prvý raz významné medzinárodné podujatie v Trenčianskych Tepliciach pri príležitosti Hudobného leta. V Prahe sa uskutočnil 1. ročník jazdeckých pretekov Cena čs. filmu, ktoré si tiež zachovali tradíciu jesenných medzinárodných pretekov.

F. Jandl, úspešný drezúrny jazdec a reprezentant sa v r. 1961 stal členom drezúrnej komisie FEI, ktorá vypracovávala olympijské drezúrne úlohy na OH v Tokiu. Neskôr sa stal aj hlavným rozhodcom drezúrnych súťaží na OH v Tokiu. Neskôr, v r.1967 odchádza do Mexika, aby sa tam dva roky pôsobil na poste trénera olympijskeho družstva.

V r. 1965 sa uskutočnil 1.ročník medzinárodných pretekov v Bratislave pod názvom Zlatá podkova SVŠT Bratislava, z ktorej sa neskôr stalo medzinárodné jazdecké podujatie Grand Prix CSIO.

1968 je rokom kedy sa organizácia jazdeckého športu delí na Český a Slovenský jazdecký výbor. Štatistiky hovoria o 162 jazdeckých oddieloch s 6000 členmi.

1970 sa uskutočnili medzinárodné preteky military za účasti krajín Poľska, ČSSR, NDR, súčasne aj majstrovstvá v military.

1974 prvé halové preteky v hale Slávia, Cena februárového víťazstva. Emil Šulgan odišiel na post trénera do Lipice.

1975- Medzinárodné Spartakiádne jazdecké preteky za účasti krajín Poľska, Rakúska, Bulharska a ČSSR.

1976- V tomto roku prvé medzinárodné preteky v štvorzáprahoch, ktorých sa zúčastnilo sedem záprahov z Maďarska, Poľska, ČSSR, NSR.

1977 sa konal 1.ročník CSIO pretekov v Bratislave s jazdcami z Maďarska, NDR, NSR, Poľska, Rakúska a ČSSR. Družstvo ČSSR druhé, v kategórii jednotlivcov vyhral Pecháček. V tomto roku sa čs. jazdci po prvý krát na majstrovstvách Európy vo Viedni, bez výraznejších umiestnení. O rok neskôr, v 1978, sa čs. jazdcom otvára cesta aj na majstrovstvá sveta v Cáchach, opäť bez výraznejšieho úspechu pri štartoch. Pokračovala tradícia CSIO pretekov v Bratislave, kde sa družstvo ČSSR umiestnilo druhé a Pecháček obhájil svoje prvenstvo v kategórii jednotlivcov.

Za zmienku určite stojí 400.výročie založenia žrebčína Kladruby nad Labom, v 1979, ktorý, ako sme už spomenuli vyššie, patrí medzi najstaršie žrebčiny v Európe. Pri tejto príležitosti tam boli usporiadané s medzinárodnými preteky v štvorzáprahoch.

Z obdobia 80-tych rokov sa nám zachovali len čriepky informácií. V r.1980 bol na spartakiádnych medzinárodných jazdeckých dňoch prekonaný rekord v skoku mohutnosti. Prekonal ho G. Till z NDR na koni Fakt II, s výkonom 2,05m.⁸⁰

Držiac sa Zálišových slov (1984), že úroveň jazdeckva sa zrkadlí v odbornej literatúre danej doby, môžeme si spomenúť aj československú hipologickú literatúru 20.storočia, uviedli sme ju do tabuľky v prílohe č..⁸¹ Je pre nás poľutovania hodné, ako málo z týchto prác je dostupných aj dnes. Snáď ich vyplaví čas zo súkromných zbierok čitateľov.

3.3. Československý chov koní

Pokiaľ sa snažíme pochopiť pomery československého jazdeckého športu, sú pre nás dôležité aj informácie o organizácii chovu koní a plemenách, ktoré boli k športovému jazdeniu využívané. Už sme v krátkosti spomenuli založenie Národného žrebčína Kladruby nad Labem, vzhľadom na jeho významné postavenie v chove starokladrubskej koní do dnes a jeho nesmiernu kultúrnu aj historickú hodnotu, priblížime si jeho dejiny bližšie.

Na slovenskom území zastáva podobnú funkciu podstatne mladší Národný žrebčín Topolčianky. V ďalších častiach tejto kapitoly si predstavíme aj tradičné plemená, chované v národných žrebčinoch, často sa práve československému chovu vyčíta nedostatok športového potenciálu a neschopnosť konkurovať zahraničným chovom. Práve v chove koní by sme mohli nájsť jeden z faktorov, ktorý znevýhodňoval československých jazdcov na medzinárodných kolbiskách.

80 Dáta v tejto stati sme čerpali predovšetkým zo zborníkov P. Neumanna a Z. Vilimovského (1956, 1968, 1981) a Vilimovského (1978), niektoré doplňujúce dáta nám v rozhovore poskytol p. C.Neumann

81 Príloha č.17

3.3.1. Národný žrebčín Kladruby nad Labem

3.3.1.1. História žrebčína

Po tom, čo v r. 1560 Jaroslav z Pernštejnu predal pardubické panstvo, s chovom koní a kladrubským dvorom so zámočkom, kráľovskej komore, založil tu 1563 cisár Maximilián II. žrebčinec. Z neho sa neskôr stal Národný žrebčín Kladruby nad Labem. Rok 1959 znamenal povýšenie konskej obory Rudolfom II. na cisársky dvorný žrebčín a nechal si tam postaviť zámok. K budove zámku bol pristavený aj kostol a prevádzkové budovy, jazdiareň a kováčska dielňa. V r. 1757 však žrebčín vyhorel (spolu so všetkými plemenárskymi záznamami), obnovený bol 1770, cisárom Jozefom II.

Zakladateľom chovu starokladrubských koní je beluš Pepoli, narodený v 1764. K vzniku a charakteristikám plemena starokladrubských koní sa ešte dostaneme v ďalšej časti tejto kapitoly.

Po prvej svetovej vojne, v r. 1918 sa žrebčín dostáva pod správu štátu. O športových úspechoch kladrubských koní sa mnoho nedozvedáme. V r. 1952 sa popri žrebčine zakladá kladrubské učilište. Rok 1979 je rokom 400.výročia založenia žrebčína. Významným je rok 1995, kedy bol starokladrubský beluš uznaný kultúrnou pamiatkou a rok 2002, kedy bol za národnú kultúrnu pamiatku uznaný kladrubský žrebčín aj kmeňové stádo.⁸²

3.3.1.2. Chov starokladrubských koní

Pôvodne boli kladrubské kone chované vo viacerých farebných variantách, ale od 18. storočia sa chovali len biele (ktoré slúžili na ceremónie dvora) a vraníci (slúžili prevažne vysokým cirkevným hodnostárom).

Zakladateľom starokladrubských belušov je už spomínaný Pepoli, ktorý bol otcom Imperatora a Generala. Z nich sa vyvinuli dve línie – Generale a Generalissimus a štyri rodiny.

82 www.nhkladrubynadlabem.sk

Chov starokladrubských vraníkov bol tiež pôvodne vedený dvomi líniami (Sacramoso, Napoleone), ale línia Napoleone zanikla. V tridsiatych rokoch 20.storočia bolo stádo starokladrubských vraníkov rozpredané. Prof. Bílek sa v roku 1938 pričínal o započatie znovuobnovenia starokladrubských vraníkov, pomocou geneticky príbuzných plemien bol tento proces v r.1973 úspešne ukončený.

Dnešný chov kladrubských koní sa prezentuje predovšetkým skvelými výsledkami na vzozatajských súťažiach. Pod sedlom sú najčastejšie využívané pre drezúru a rekreačné jazdenie. Ich skvelý charakter a spolupráca s ľuďmi ich predurčuje aj na využitie v hipoterapii. Pre vrcholový drezúrny šport však vhodné nie sú, nie sú konkurencie schopné v porovnaní s úzko špecializovanými európskymi drezúrnymi chovmi.⁸³

3.3.2.1. História žrebčína v Topolčiankach

Národný žrebčín Topolčianky sa nachádza v areály národnej kultúrnej pamiatky, loveckého kaštieľa. V 19.storočí patril Habsburgovcom (od r. 1980 bol majiteľom arcivojvoda Karol Ľudovít Habsburg, ktorý ho neskôr daroval Jozefovi Augustovi Habsburgovi), po 1.svetovej vojne pripadol do vlastníctva Československej republiky, slúžil ako letné prezidentské sídlo (v rokoch 1923- 1953).

Po 1. svetovej vojne zanikla väčšina žrebčincov a najkvalitnejšie plemenné žrebce boli odvezené do Maďarska a na našom území zostali len menej kvalitnejšie žrebce v pomerne nízkom počte. Tým vyvstala potreba založenia žrebčína, ktorý by zabezpečil produkciu plemenných žrebcov. Tak prišlo k založeniu Štátneho žrebčína Topolčianky v r. 1921 (názov prešiel viacerými zmenami, súčasný názov sa používa od r. 1993). Jeho úlohou bola teda produkcia koní a to plemien nonius, arabský plnokrvník, hucul, lipicán a neskôr anglický plnokrvník. K jeho činnosti patrila a patrí aj prezentácia výkonnosti chovu koní a to na domácich a zahraničných športoviskách. Medzi najvýraznejšie úspechy patria nasledovné⁸⁴:

- 1959- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Our Orange)

83 a

84 D.Naštická, 2009. Informácie o Národnom žrebčine Topolčianky sme čerpali z jeho webovej stránky www.nztopolcianky.sk

- I.miesto MČSSR military- F. Hruzík (Silná)

- 1960- II.miesto MČSSR v drezúre D.Pružinský (Our Orange)

- I.miesto MČSSR militari- F. Hruzík (Omen)

V tom istom roku sa konali aj olympijske hry, na ktorých sa zúčastnil F. Hruzík s Omenom, bez výraznejšieho umiestnenia.

- 1962- III.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Ajax)
- 1964- III.miesto MČSSR v drezúre družstiev
- 1966- I.miesto MČSSR militari- J.Haspra (Svit)
- 1967- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Vietor)
 - II.miesto MČSSR militari- J.Haspra (Svit)
 - III.miesto MČSSR v drezúre družstiev
- 1968- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Vietor)
 - III.miesto MČSSR v drezúre F.Krpala (Jemen)
 - II.miesto MČSSR v drezúre družstiev
- 1969- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
 - III.miesto MČSSR v drezúre- F.Krpala (Jemen)
 - II.miesto MČSSR v drezúre družstiev
- 1971- I.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
- 1972- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
 - I.miesto MČSSR v parkúre- J.Varga (Dalibor)
- 1973- I.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
- 1974- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
- 1976- II.miesto MČSSR v drezúre- D. Pružinský (Jemen)
 - II.miesto MČSSR v parkúre- M.Alakša (Parmezán)
- 1977- II.miesto Grand Prix CSIO Bratislava- M.Alakša (Parmezán)

- 1983- II.miesto MSSR v parkúre- M.Alakša (Marko)
I.miesto MSSR v parkúre družstiev
- 1990- I.miesto MČSSR v dvojjáprahoch- F.Kunský

3.3.2.2. Chov plemena nonius

Plemeno Nonius radíme k tradičným slovenským plemenám, ale jeho zrod sa viaže k maďarskému žrebčínu Mezöhegyesz v 18. storočí. Prvotným úmyslom bolo vyšľachtit' všestranne upotrebitel'ného koňa pre poľnohospodárstvo, armádu aj dopravu. Koňa dostatočne silného, zvládajúceho tvrdú záťaž bez výraznejších nárokov na starostlivosť, zároveň koňa ochotného k spolupráci, šikovného. Zakladateľom plemena sa stal anglonormandský žrebec Nonius, narodený vo Francúzsku v r. 1810.

Žrebec mal výnimočné úžitkové vlastnosti, ktoré prenášal aj na svoje potomstvo. To viedlo k jeho masívnemu využitiu v plemenitbe po celom Uhorsku, zanechal po sebe neuveritel'ných 79 žrebcov a 137 kobýl, ktorí sa stali jeho pokračovateľmi a vytvorili plemeno nonius, nazvané podľa svojho zakladateľa. V období koncom 19 storočia mali kone plemena nonius asi 40% španielskej krvi, 23% krvi Noniusa, 18% podiel arabskej krvi, cca 10% podiel anglošpanielskej krvi. V tomto období sa už kone nonius nachádzali aj na území Slovenska, predovšetkým v južnejších oblastiach, pri dnešných maďarských hraniciach. Všestranne využitel'ný kôň si získal výraznú obľubu a tak bolo prvé stádo noniusa nasadené aj do novovzniknutého žrebčína v Topolčiankach, v r. 1922. Stádo pozostávalo z 59 kobýl, 31 žrebcov (25 nonius žrebcov, 4 plnokrvné žrebce a 2 polokrvné). Príliv plnokrvnej a polokrvnej krvi slúžil predovšetkým na zušľachtenie plemena a jeho zjemnenie, čo odzrkadľovalo väčší dopyt po športových nie pracovných koňoch. V súčasnosti už vieme posúdiť, že nonius nedokázal uspokojiť požiadavky a nároky kladené na športové kone a tak už v moderných chovoch nie je využívaný. Aktuálne pôsobí skôr ako raritný všestranný hobby kôň.⁸⁵

85 D. Naštická, 2009

3.4. História československej drezúry

Vývoj drezúrneho jazdenia je súčasťou vývoja čs. jazdectva ako takého, mnohé s dôležitých historických dát sme teda už spomenuli v predchádzajúcej podkapitole. Na tomto mieste sa budeme zaoberať predovšetkým úspešnými štartami čs. jazdcov, ktoré sú najlepším zrkadlom úrovne drezúry danej doby.

Už začiatkom 20. storočia nachádzame prvé zdokumentované zahraničné štarty našich drezúrnych jazdcov a hneď s výraznými úspechmi. V r. 1924 vycestovala ekipa do Paríža na olympijské hry v zložení Hanf (s koňom Elegán), Schoeniger (na koni Efef), Thiel (s koňom Ex) a Donda (s koňom Elán). Emanuel Thiel zajazdil úspešne a umiestnil sa na 6.mieste.

V r. 1928 jazdecká ekipa vycestovala do Viedne, kde sa Schoeninger s Ex-om umiestnil na prvom mieste. V rovnakom roku sa konali OH v Amsterdame, kde v drezúrnych súťažiach štartovali Thiel s koňom Loki, Schoeninger s koňom Ex, Hanf s Elegánom. Emanuel Thiel a čs. družstvo sa umiestnili na 5.mieste. Je to jeden z najvýraznejších drezúrnych úspechov vôbec, ktorý na olympijských hrách nebol prekonaný žiadnym českým ani slovenským drezúristom.

V rokoch 1930-1933 čs. jazdci zabsolvovali viacero zahraničných štartov v Berlíne, Viedni, s umiestneniami, o ktorých nie sú bližšie záznamy. K najlepším jazdcom v tých rokoch patrili samozrejme Thiel (s koňmi Sonnebruder, Fiesola), Reinisch na Miroza, Schoeninger s Heliosom, Pitlík s Kiki a Learom.

Ďalšia účasť na OH v r.1936 nepriniesla rovnaký úspech ako štart v Amsterdame, ale 14.miesto Jandla s Nestorom možno bezpochyby považovať za kvalitný výkon, čo vypovedá o konkurencie schopnosti našich drezúrnych jazdcov v tomto období. Na OH sa zúčastnili aj Schoeninger (Helios), Pechman (Ideal).

V tom istom roku sa naši jazdci v zložení Schoeninger (Helios), Pechman (Ideal), Jandl (Nestor), Pitlík (Lear), Lechner (Michoň) zúčastnili drezúrnych súťaží v meste Cáchy, kde získali 14 umiestnení a 7 zvláštnych uznaní. Medzi iným cenu za najlepšiu piaf a pasáž obdržal Pechman s Idealom, rovnaké ocenenie si vybojoval ešte dvakrát (1937,1938). Drezúrne cviky piaf a pasáž patria k cvikom vysokej školy a najnáročnejším prvkom v športových drezúrnych úlohách. Aj tieto ocenenia svedčili pre potenciál a kvalitnú prípravu

československých koní.

Po povojnovej prestávke sa drezúrny šport dostával do pôvodných koľají skôr pozvoľna, súťaženiu sa aj naďalej venovali prakticky výlučne armádni jazdci.

V rokoch 1947 a 1948 boli už vypísané celoštátne preteky a kvalifikačné preteky na OH a tak bolo prirodzeným vývojom usporiadanie majstrovstiev republiky v 1949. V tom roku jazdci súťažili v drezúrnych úlohách stupňa „S“ /stredne ťažký stupeň/, o rok neskôr už v stupni „T“ /ťažký stupeň náročnosti/. Na olympijske hry však naši jazdci už nevycestovali.

Na treťom ročníku majstrovstiev Československa v drezúrnom jazdení v r. 1951 boli už vypísané aj súťažné kategórie žien a bol to prvý ročník, v ktorom do bojov výraznejšie zasiahli aj civilní pretekári popri armádných jazdcoch. Požiadavky sa však znížili na výkonnosť a prípravu jazdcov znížili na stupeň „S“ /stupeň „strednej“ náročnosti/ v jednotlivcoch a „L“ /stupeň „ľahkej“ náročnosti/ v družstvách. Od tých čias sa takto nízka úroveň už nikdy nezopakovala a aj ďalší ročník už absolvovali muži v stupni obtiažnosti „T“ /stupeň „ťažkej“ náročnosti/ a ženy v obtiažnosti „S“. Neskôr súťažili muži v drezúrnej úlohe „Cena sv. Juraja“ V rokoch 1952 a 1953 v drezúrnom športe začínali dominovať aj civilní jazdci a bolo možné zaviesť dve súťažné kolá /od r. 1957/.

V rámci zahraničných štartov povojnového obdobia si najviac ceníme tieto úspechy, zarážajúca je stabilita kvalitného výkonu Františkom Šemberom ⁸⁶:

1947-Baden-Baden- víťazstvo Lechnera s Rákosom

1958- Bukurešť- Šembera 2x III.miesto

Budapešť Šembera 2x I. miesto

1959- Lipsko- Šembera I., II., III.miesto

Pružinský II., IV., IX.miesto

1960- Viedeň- Šembera I., II., III. miesto

Jandl II., IV. miesto

Pružinský 2xII.miesto

1961- Lipsko- Šembera 3x I.miesto, III.miesto

86 Príloha č.18

1963- Lipsko- Šembera 2xII.miesto, Lamich I.miesto

1965- CÁCHY- Šembera I.miesto

1966 - Lipsko- Šembera I.miesto vo Veľkej cene

- Bad Achen II.miesto

1967- Lipsko- Šembera, Pružinský, Lamich 3xIII.miesto

Aj v tomto období sa objavili jazdci, ktorí na súťažných kolbiskách zažiarili a pozdvihli jej úroveň. Kým v 50-tych a začiatkom 60-tych rokoch ešte doznievajú úspechy medzivojnového obdobia, v nasledujúcich rokoch dochádza postupne k stagnácii, ktorá sa možno neprejavuje tak zreteľne, kým sa súťaži zúčastňovali jazdci čerpajúci skúsenosti z predchádzajúcich období. Mohli by sme možno hovoriť o určitej zotrvačnosti. Od 1967 však v záznamoch o jednotlivých zahraničných štartoch častejšie nachádzame vyjadrenie „bez umiestnenia“. V 80-tych rokoch sa stagnácia prejavila už naplno a ak hovoríme o „čs. drezúre“, tá sa prebúda z tohto obdobia stagnácie len pomaly.

Pokiaľ sa vrátíme k majstrovstvám republiky, môžeme si na základe výsledkových listín pripomenúť niektorých významných čs. drezúrnych jazdcov v jednotlivých obdobiach. Umiestnenie na majstrovstvách republiky znamenalo vždy prestíž a víťazi reprezentujú kategóriu „tých najlepších“. Pre prehľadnosť sme dostupné výsledky zhrnuli v nasledujúcich tabuľkách⁸⁷:

Tabuľka č.1 Majstrovstvá drezúrneho jazdenia v kategórii mužov

rok	Kategória muži		
	1.miesto	2.miesto	3.miesto
1949	F. Lechner/ Bojar	S. Pillich / Uran	F. Lechner/ Rákos
1950	F. Lechner/ Rákos	S. Pillich/ Uran	F. Lechner/ Bojar
1951	S. Pillich/ Uran	F. Šembera/ Víťaz	L. Myslí/ Bojar
1952	F.Jandl/ Unikát	F.Šembera/ Víťaz	S.Ruda/Rákos

87 Dáta v tejto stati sme čerpali predovšetkým zo zborníkov P. Neumanna a Z. Vilimovského (1956, 1968, 1981) a Vilimovského (1978), niektoré doplnujúce dáta nám v rozhovore poskytol p. C.Neumann

1953	F. Šembera/ Vítěz	J.Stříbrný/ Mokan	S.Pillich/ Uran
1954	J.Stříbrný/ Mokan	S.Ruda/Virko	F. Šembera/ Vítěz
1955	F. Šembera/ Vítěz	J.Stříbrný/ Mokan	K.Knop/Vulkán
1956	F. Šembera/ Vítěz	A.Vondruška/Bojar	J.Stříbrný/ Mokan
1957	F. Šembera/ Ivo	D.Pružinský /Our Orange	J.Havel /Habán
1958	F. Šembera/ Ivo	D.Pružinský /Our Orange	F.Jandl/Chod
1959	F. Šembera/ Ivo	D.Pružinský /Our Orange	F.Jandl/Chod
1960	F. Šembera/ Ivo	D.Pružinský /Our Orange	F.Jandl/Chod
1961	F. Šembera/ Ivo	F.Jandl/Chod	F.Lamich/Ares
1962	F. Šembera/ Ivo	F.Lamich/Ares	D.Pružinský /Ajax
1963	F. Šembera/ Ivo	F.Lamich/Ares	F.Lechner /Lusk
1964	F.Lamich/Ares	F.Janda/Narvik	F.Lechner /Lusk
1965	F.Janda/Narvik	F.Lechner /Lusk	J.Stříbrný /Chod/
1966	F. Šembera/ Ivo	F.Lamich/Ares	F.Janda/Narvik
1967	F. Šembera/ Ivo	D.Pružinský /Vietor	J.Domín /Lusk

Zdroj: Vilimovský, 1978

Tabuľka č. 2 Majstrovstvá drezúrneho jazdenia v kategórii žien

rok	Kategória ženy		
	1.miesto	2.miesto	3.miesto
1951	V. Šnajdrová/ Carevič	L. Neumannová / Mokan	M. Neusarová/ Crispa
1952	H.Benešová/ Mokan	K.Adámková/ Virko	M.Dobešová/ Vyšehrad
1953	H.Benešová/ Mokan	M.Dobešová/ Verš	J.Lišková /Astorka
1954	H.Benešová/ Bajkal	M.Dobešová/ Verš	H.Kroupová/ Leoš
1955	-	-	-
1956	H.Benešová/ Mokan	M. říčková/Bojar/	B.Hrádková/Záhon/
1957	M. Kříčková/Bojar/	H.Benešová/ Rákos	B.Hrádková/ Záhon
1958	M.Dobešová/Helip	B.Hrádková/Záhon	M.Kříčková/Famir
1959	M.Kříčková/Famir	M.Dobešová/Helip	H.Švejdová/Komtesa
1960	M.Kříčková/Famir	Š.Krohová/Hálka	A.Lochmanová/ Galanka
1961	M.Kříčková/Famir	H.Švejdová/Komtesa	A.Lochmanová/ Galanka

1962	M.Kříčková/Famir	H.Švejdrová/Komtesa	E.Jelinková/Balet
1963	Z.Klimová /Hárka	Z.Vostrovská /Harfa	E.Jelinková/Balet
1964	Z.Klimová /Komtesa	E.Jelinková/Balet	O.Haningerová /Fata
1965	Z.Klimová /Komtesa	E.Jelinková/Balet	O.Haningerová /Fata
1966	Z.Pecháčková /Komtesa	E.Jelinková/Balet	B.Hrádková /Fata
1967	Z.Pecháčková /Komtesa	M.Kopecká/Narvik	E.Jelinková/Balet

Zdroj: Vilimovský, 1978

Tabuľka č.3 Majstrovstvá v drezúrnom jazdení kategórie družstiev

rok	Kategória družstiev		
	1.miesto	2.miesto	3.miesto
1951	Sokol Obrana Praha	Kraj Gotwaldov	Kraj Liberec
	V. Šivr/Akrobat/, Bozděch/Atos/, A.Kotrba/Zájem/, L.Boťlík/Buk/	B.Hampl/Svit/, M.Polaščík/Atos/, B.Kladiva/Astor/, J.Kubičík/Aska/	R.Suchánek/Cyklon/, J.Kozel /Tank/, F.Karásek/Vlasta/, E.Korzeltová/Luna/
1952	ČKD Dukla Praha Karlín	Obrana Praha	Svit Gotwaldov
	F.Šembera/Vítěz/, J.Štříbrný/Mokan/, J.Šnajdr/Carevič/	J.Bozděch/Akrobat/, A.Kotrba/Zájem/, L.Boťlík/Vítr/	B.Hampl/Svit/, H.Kvarda/Astor/, P.Hírka/Athos/
1953	Dynamo Praha	PDA Trnava	
	F.Šembera/Vítěz/, J.Štříbrný/Mokan/, H.Benešová/Bajkal/, O.Souček/Cid/	S.Ruda/Rákos/, K.Knop/Vulkán/, J.Hejeman/Virko/, M.Tydír/ Bojar/	
1954	Dynamo Praha	PDA Nitra	ÚJK Svazarmu Praha
	J.Štříbrný/Mokan/, H.Benešová/Bajkal/, H.Švejdrová/Úleva/, O.Souček/Cid/	V.Adámek/Vulkán/, M.Tydír/Rákos/, K.Adámková/Virko/, O.Bureš/Amil/	F.Šembera/Vítěz/, V.Šnajdrová/Carevič/, K.Kneidl/Astorka/
1955	ÚJK Svazarmu Praha	DA Praha	DA Nové Zámky
	F.Šembera/Vítěz/,	K.Knop/Vulkán/,	S.Ruda/Virko/,

	J.Stříbrný/Mokan/, L.Kopecký/Carevič/, O.Souček/Cid/	A.Vondruška/Bojar/, J.Král/Zuav/	O.Bureš/Amil/, V.Adámek/Jiná/, M.Tydír/Habán/
1956	ÚJK Svazarmu Praha	DA Praha	DA Hranice
	F.Šembera/Vítěz/, A.Vondruška/Bojar/, d.Pružinský/Our Orange/, M.Dobešová /Gero/	K.Knop/Vulkán/, F.Lechner/Hárka/, J.Nekola/Hálka/	E.Stošek/Rákos/, J.Flaxa/Unikát/, F.Jandl/Helip/, J.Havel/Grenadýr/
1957	Slovan Čs. Film Praha	Dynamo Praha	Slovan Kultúra Bratislava
	F.Šembera/Ivo/, F.Janda /Vítěz/, L.Kopecký/Bojar/	H.Benešová/Cid/, J.Stříbrný st./Rákos/, J. Stříbrný ml./Mokan/	D.Pružinský /Our Orange/, L.Myslík/Letec/, F.Hrúzik/Jiná/
1958	-	-	-
1959	Slovan Čs. Film Praha	Kraj Bratislava	MV ČSTV Praha
	K.Kneidl /Vítěz/, M.Kříčková/Famir/, F.Šembera/Ivo/	L.Myslík/Gustav/, F.Jandl /Chod/, D.Pružinský /Our Orange/	V.Šorsák/Humor/, F.Janda/Narvik/, J.Stříbrný st./Nero/
1960	Slovan Čs. Film Praha	Kraj Bratislava	SPÚ Albertovec
	M.Kříčková/Famir/, F.Šembera/Ivo/, F.Janda /Narvik/	F.Jandl /Chod/, D.Pružinský /Our Orange/, A.Đuran/Jiva/	F.Čuřík /Habán/, E.Režnar/Triglav/, J.pitlík /Ares/
1961	Slovan Čs. Film Praha	Kraj Západoslovenský	Žižka Praha
	M.Kříčková/Famir/, F.Šembera/Ivo/, F.Janda /Narvik/	F.Jandl /Chod/, D.Pružinský /Ajax/, A.Duran/Furioso XV/	Z.Klímová/Hárka/, H.Švejdová /Komtesa/, J.Král /Klenot
1962	Slovan Čs. Film Praha	Žižka Praha	Kraj Západoslovenský
	M.Kříčková/Famir/, F.Šembera/Ivo/, F.Janda /Narvik/	Z.Klímová/Hárka/, F.Lechner/Klenot/, J.Hubička/Hálka/	D.Pružinský /Ajax/, L.Myslík /Paris/, J.Váňa/Chod/
1963	Tatran Topolčianky SPÚ	SPÚ Albertovec	Žižka Praha
	F.Krpala/Vietor/, A.Duran/Svit/, D.Pružinský /Ajax/	K.Benš/Honor/, E.Režnar/Borec/, F.Lamich/Ares/	Z.Klímová/Harka/, F.Lechner/Lusk/, J.Hubička/Hvězdař/

1964	SPÚ Albertovec	Žižka Praha	Kraj Západoslovenský
	E.Režnar/Borec/ F.Lamich/Ares/ J.Kúželka/Úbor/	Z.Klímová/Komtesa/ F.Lechner/Lusk/ J.Hubička/Hvězdař/	J.Varga/Jelka/ F.Krpala/Vietor/ D.Pružinský /Chod/
1965	MV ČSTV Praha	Žižka Praha	Kraj Jihomoravský
	J.Malina/Alarm/ F.Janda/Narvik/, J. Stříbrný /Chod/	Z.Klímová/Komtesa/ F.Lechner/Lusk/ M.Kaminková /Lajka/	M.Polašník/Tosca/ V.Hořavková /Nero/ E.Jelínková /Balet/
1966	Slovan Čs. Film Praha	Žižka Praha	SPÚ Albertovec
	J.Malina/Alarm/ F.Janda/Narvik/,F.Šembera /Ivo/	J.Pecháček /Martel/ J.Hubička/ Hvězdař/ Z.Pecháčková /Komtesa/	E.Režnar/Kolor/ F.Lamich/Ares/ J.Novosad /Zoro
1967	Slovan Čs. Film Praha	Žižka Praha	Tatran Topolčianky SPÚ
	M.Kopecká/Narvik/ F.Janda/Alarm/,F.Šembera /Ivo/	M.Kaminková /Lajka/ Z.Pecháčková /Komtesa/ J.Domin/Lusk/	F.Hrúzik /Renata/ F.Krpala /Jemen/ D.Pružinský /Vietor/

Zdroj: Vilimovský, 1978.

3.5. Významné osobnosti československej drezúry

Podme sa bližšie pozrieť na niektoré osobnosti čs. drezúry .

3.5.1. Kapitán Emanuel Thiel

Napriek tomu, že patrí medzi najúspešnejších čs. drezúrnych jazdcov v našich dejinách vôbec, dozvedáme sa o ňom v literárnych zdrojoch len veľmi málo.

Narodil sa v Nemecku. Ako armádny jazdec sa venoval drezúrnemu jazdeniu ale aj rozvoju tohto športu. Bol zakladateľom časopisu Jazdecký a dostihový šport. Okrem mnohých zahraničných štartov v prvej polovici dvadsiateho storočia sa zúčastnil na dvoch olympijských hrách, kde dosiahol skvelé úspechy. V r. 1924 v Paríži s koňom Ex obsadil šieste miesto v

kategórii jednotlivcov. V r. 1928 dokonca piate miesto s koňom Loki ⁸⁸ v kategórii jednotlivcov, rovnako 5.miesto aj v kategórii družstiev s J.Hanfom a O.Schoeningerom. Zomrel v r. 1944 v Rhede Aschendorfe.⁸⁹

3.5.2. Plukovník František Lechner

O živote plukovníka Františka Lechnera sa najpodrobnejšie dozvedáme z príspevku V.Bendu⁹⁰, ktorý uverejnil pri príležitosti 110 výročia Lechnerovho narodenia, v r. 1896. Narodil sa v slovenskej obci Malá Blatnička a do prvej svetovej vojny narukoval k delostrelectvu.

Po skončení 1.svetovej vojny už ako dôstojník dokončil jazdecké učilište v Hodoníne (1923) a začal pôsobiť ako učiteľ jazdy pri delostreleckých útvaroch. Pravidelne sa zúčastňoval domácich neskôr aj medzinárodných jazdeckých podujatí (napr. s koňom Eno sa umiestnil vo Viedni 1928, s koňom Michoň zase v Cáchach v r. 1936), jeho čas prišiel v po druhej svetovej vojne, v r. 1947 víťazí s koňom Rákos v Baden – Badene v Grand Prix.

Na majstrovstvách republiky v 1949 v Karlových Varoch obsadil 1. a 3. miesto, rovnaké umiestnenia získal na majstrovstvách aj o rok neskôr v Prahe.

V päťdesiatych rokoch dochádza k úpadku jazdectva u nás a plukovník Lechner odchádza do dôchodku. A ešte v pokročilom veku sa vracia na koni Lusk na majstrovstvá republiky⁹¹. V r. 1965 umiera priamo v sedle svojho koňa Peruna.

Prof. Benda vo svojom príspevku ešte na záver dodáva: „Dnes vzpomínáme na plk. Fr. Lechnera jako na posledního reprezentanta čs. drezurní školy, která patřila v meziválečné době – ač to dnes zní neuvěřitelně – nejen k evropské, ale dokonce světové elitě. Je jeho nehynoucí zásluhou, že předal tuto obdivuhodnou tradici svým žákům, kteří na něj ani po mnoha letech nezapomínají a snaží se ji zprostředkovat dalším generacím drezurních jezdců.“⁹²

88 Príloha č.19

89 M.Burdová, 2012

90 V. Benda, 2006

91 Príloha č.20

92 V.Benda, 2006 dostupné z www.websee.cz/tjpredkopanina

3.5.3. Vlasta Kadlecová

O majstrovej jazdkyni druhej polovice 20.storočia, pani Vlaste Kadlecovej sa dozvedáme len z drobného časopisového článku. Jej úspechy a životné dielo sú pri tom inšpiratívne. Do dnešnej doby sa venuje rozvoju a podpore drezúrneho diania v Čechách, ktorého úroveň sa vytrvalo snaží pozdvihovať na umenie.

Drezúru na majstrovej úrovni jazdí od r. 1965, s viacerými úspechmi, spomeňme len, že majstrovský titul získala 22x, rovnako 22x bola vícemajsterkou a 17x skončila ako tretia. 13 x získala zlato v kategórii družstiev. Medzi jej životné kone patrili kobyľa Verona a valach Horoskop^{93 94}

3.5.4. Dominik Pružinský

Dominik Pružinský sa narodil v r. 1921, koňom sa začal venovať v 14r., keď nastúpil do výcvikového oddelenia v topolčianskom žrebčine. Prešiel si tvrdým výcvikom a disciplínou u Osipa Osipoviča Slobodínskeho, ktorého náročnosť bola povestná. Na vojenskú službu nastúpil v Motešiciach, kde strávil obdobie druhej svetovej vojny, údajne pre jeho skvelé schopnosti pri práci s problémovým žrebcom Koskárom.

V motešickom žrebčine ale pôsobil len do skončenia vojny, potom sa vrátil do žrebčína v Topolčiankach, ktorý úspešne reprezentoval na domácich aj svetových kolbiskách 21 rokov. Svojou dôslednosťou a výbornými výsledkami sa vypracoval na vedúceho výcvikového strediska a jedného z najlepších drezúrných jazdcov svojej doby.

Medzi jeho najvýraznejšie úspechy patrí 2.miesto 1966 v Bad Achene, 7.miesto na majstrovstvách sveta v Zürichu, 6x účasť na majstrovstvách Európy. V rámci majstrovstiev Československa získal 13 titulov. V roku 1958 mu bol udelený titul Majster športu. Medzi jeho najúspešnejšími koňmi bol predovšetkým Our Orange.⁹⁵

93 Príloha č.21

94 Životnú cestu svojich koní opisuje na svojich internetových stránkach

<http://www.websee.cz/tjpredkopianina>, odkiaľ sme čerpali aj tieto stručné informácie o jej živote

95 D. Naštická, 2009 /dostupné z www.nztopolcianky.sk/

4. Záver

V našej práci sme sa pokúsili načrtnúť prierez históriou jazdeckva a drezúrneho jazdenia nielen vo svete, ale predovšetkým v našich končinách. Ide o pomerne veľký časový záber, plný zmien a historicky podstatných udalostí, ktorý by si bezpochyby zaslúžil viac priestoru, čo nám zadanie bakalárskej práce neposkytuje. Snažili sme sa pri práci s historickými aj aktuálnymi literárnymi prameňmi zachytiť čo najviac faktických údajov, ale aj drobných čriepok z vývinu drezúrneho jazdenia u nás, ktoré by nám priblížili nielen faktografickú časovú os ale aj určitú stopu emócií danej doby. Veríme, že tento náš cieľ sa nám podarilo naplniť.

Pamätníci drezúrneho jazdenia v československej oblasti opakovane spomínajú na skvelú úroveň v medzivojnovom období a postupný úpadok vplyvom politických pomerov v krajine s totalitným režimom. Pri skúmaní historických okolností prichádzame k poznatkom, ktoré faktory mohli zasiahnuť do vývinu drezúry. V období po druhej svetovej vojne a hlavne v druhej polovici 20. storočia prestali byť československí jazdci vystavovaní otvorenej konkurencii a tým prichádzali o podnety ku skvalitňovaniu svojho výkonu. Uzavretie hraníc a obmedzenie možnosti cestovania so sebou prináša aj obmedzenie v oblasti zahraničných stáží, tréningových pobytov. Pokiaľ sa pozrieme, akým spôsobom bola v totalitnom režime propagandou usmerňovaná verejná mienka, je pochopiteľné aj určité ukolísanie na vavrínoch v tejto oblasti. Ďalším faktorom, ktorý sa nám javí ako podstatný vo svojom vplyve na stagnáciu drezúrneho jazdenia boli hospodárske pomery krajiny.

Na záver by som rada dodala, že drezúra je pre mňa skutočne niečím výnimočným. Výnimočná je tým, že je postavená na dokonalej súhre dvoch odlišných živočíšnych druhov. K takejto spolupráci je dôležitý nielen rešpekt, ale aj priateľstvo.

Výnimočná je konškrými osobnosťami, ktoré dokážu človeku obohatiť život.

A výnimočná je ľuďmi, ktorí také krehké puto, akým je vzťah koňa s človekom, dokážu vytvoriť, udržať a v bezpečí a dôvere ho ďalej rozvíjať.

Práve takéto osobnosti náš drezúrny šport priviedli na výslnie začiatkom 20.storočia, touto prácou by som im rada vzdala hold. Môj rešpekt majú aj jazdci a jazdecký vzdelanci, ktorí v

období stagnácie bojovali s nepriazňou režimu, často aj za cenu osobných obetí. A verím, že v dnešnej dobe sa dostávame k bodu, kedy drezúra dokáže opäť zažiarit' aj u nás.

5. Zoznam použitej literatúry, prameňov a zdrojov

Použitá literatúra:

- 1) Albrech, K.: Dogmen der Reikunst. Olms, 2013. ISBN-10: 348708368x
- 2) Albrech, K.: Unbekanntes aus der Spanischen Hofreitschule. Olms, 1995. ISBN-10: 3487083744
- 3) Boldt, H.: Das Dressur Pferd. Edition Haberbeck. 1998. ISBN-10: 392 18 79035 s352
- 4) Dobeš, J.: Jízda na koni. Cesty. Praha. 1997. ISBN 80-7181-169-6 s210
- 5) Dobeš, J.: Terénní a skokové ježdění. 1935, Praha, s 301
- 6) Dobeš, J.: S koněm přes překážky. 1956, Praha, s 235
- 7) De la Guérinière F. R.: L'École de Cavalerie. 2000 Olms, ISBN 10: 2701128439 s 200
- 8) Gaspard, S.: L'Art de la Cavalerie. Paris, 1998.
- 9) Horáček, M.: Království za koně 1983. Olympia Praha, s 318, 27-005-86
- 10) Jirásek A.: Z Čech až na konec světa (Lev z Rožmitálu). Albatros, Praha 1971.
- 11) Korner J.: Bruder Hund und Schwester Katze. Koln: Kiepenheuer & Witsch. 1996
- 12) Kyrklund, K., Lemkow, J.: Dressur reiten, Schritt für Schritt zur Perfektion. Stuttgart: 13) Muller Ruschlikon Verlag, 2000.
- 13) Kramperová, P.: „...A musí umět jezdit především na koni a pak teprv na gramatice.“

Šlechtic a kůň v 19. a na počátku 20.století. Diplomová práce. Filozofická fakulta. Historický ústav. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. České Budějovice. 2013.

14) Kršák, P.: Ottov historický atlas- Slovensko. Ottovo nakladatelství. Praha, 2009. ISBN 978-80-7360-854-7 s559

15) Kolektív autorov: Dejiny Európy. SPN- Mladé letá. Bratislava,1997.ISBN 80-06- 01074-9

16) Nakládalová, L.: Sociální a enviromentální souvislosti chovu koní a jezdeckví v kulturní krajině brněnské aglomerace. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, fakulta sociálních studií. Katedra enviromentálních studií. Brno, 2006.

17) Neumann P.,:Návrat na pastviny. Praha, 1970. 57-010-70/13 s250

18) Neumann, Bohuněk, Hlačík: 100 let hřebčina Napajedla. St. zem. nakladatelství, 1986.s128

29) Neumann, P., Vilimovský, Z.: 20 let mistrovství republiky v jízdě na koni. Olympia, nakladatelství ČSTV. Praha, 1968.

20) Neumann, P., Vilimovský, Z.: 75 let jezdeckého sportu. Sportovní a turistické nakladatelství. Praha, 1965.

21) Neumann, P., Vilimovský, Z.: 90 let československého jezdeckého sportu. ÚV ČSTV. Karlove Vary, 1981.

22) Olbrich E, Ottersted C.: Menschen brauchen Tiere. Grundlagen und Praxis der Tiergestutzten Pedagogik und Therapie. Stuttgart: Kosmos- Verlag, 2003.

23) Opgen Rhein,C., Klaschen,M., Dettling, M.: Pferdegestutzte Therapie bei psychischen Erkrankungen. Stuttgart: Schattauer GmbH, 2011.

24) Paulíčková, V.: Kondiční trénink jezdce v parkurovém skákaní. Bakalářska práce. Katedra

atletiky, plavání a sportů v přírodě. Fakulta sportovních studií. Brno, 2008.

25) Podhajský, A.: The Foundations of the Classical Art of Riding. Google books. 1953

26) Poláková, J.: Zdravotní aspekty jezdeckého sportu a jejich kompenzace. Bakalářská práce. Fakulta sportovních studií. Masarykova univerzita, Brno, 2010.

27) Svozil, M.: Dvojtýždenník Jezdec. Číslo 23, XIV.ročník, 2006.str.8

28) Šulc, K.: Zajata krása. Praha, 1946 s 120

29) Vilimovský, Z.: Třicet let mistrovství republiky v jízdě na koni. TJ Slavoj Karlovy Vary, 1978.

30) Volf, J.: Po stopách koní, St. pedagogické nakladatelství, publ. č. 26-19-28, 1972 s 226,

31) Záliš, N.: Jeho milosti císařské obora koňská. Didot. Praha, 1997. ISBN: 80-238-0055- 8 s 340

32) Záliš, N.: ...koně a lidé, 2001. ISBN 80-602840-5-1 s316

33) Záliš, N.: Scripta Equestrica No. 1 – Hovory o drezuře, CIN. Praha, 2013. ISBN 978-80-905504-3-8 s75

34) Záliš, N.: Scripta Equestrica No. 2 – Jezdectví pro vzdělance, CIN Praha, 2013. ISBN 978-80-905504-4-5s110

35) Záliš N., Scripta Equestrica No. 3, 4, 5 – O jezdeckém umění I, II, III. CIN. Praha, 2013s 116, ISBN 978-80-905504-0-7, II s 120, ISBN 978-80-905504-1-4, III. s 122, ISBN 978-80-905504-2-1

Poznámky:

- 1) Prednášky Hanulay, Juraj. Práca s mladým koňom. Písomný záznam z r. 2006
- 2) Prednášky C. Neumann. Človek a kôň, ich vzájomná historia. Písomný záznam z r. 2013

Internetové zdroje:

- 1) Benda, Vladimír. Jako když voda teče. 2006 /dostupné z <http://www.websee.cz/tjpredkopianina/index.php?id=10262/>
- 2) Benda, Vladimír. Zapomenutá drezúrní jezdkyne. /dostupné z <http://www.websee.cz/tjpredkopianina/index.php?id=10112/>
- 3) Burdová, Michaela. Ventura a ti druzí. 2012 /dostupné z <http://www.equichannel.cz/frantisek-ventura-a-ti-druzi>
- 4) Kadlecová, Věra. Horoskop. /dostupné z <http://www.websee.cz/tjpredkopianina/index.php?id=10449/>
- 5) Naštická, D.: Osobnosti národního žrebčína. 2009 /dostupné z www.nztopolcianky.sk/
- 6) www.drezura.sk
- 7) www.museocavalleria.it
- 8) <http://www.nhkladruby.cz/historie>

6. Zoznam príloh

Príloha č.1 – Přemysl Otakar II. a znak České jazdeckej federácie s jeho vyobrazením

Príloha č.2 – Národný žrebčín Kladruby nad Labem

Príloha č.3 – Thurn Taxis

Príloha č.4 – Frederico Grisone

Príloha č.5 – Antoine Pluvinel de la Baume

Príloha č.6 – Práca v pilárach

Príloha č.7 – Ludvik XIII. s Richelieu

Príloha č.8 –William Cavendish

Príloha č.9- Françoise Robichon de la Guerniere

Príloha č.10 – Cadre Noir v Saumure

Príloha č.11 –Baucher

Príloha č.12 - Alexis L'Hotte

Príloha č.13 – Spanische Reitschule Viedeň

Príloha č.14 – Real Escuela Andaluza der Arte Escula v Jereze

Príloha č.15 – Frederico Caprilli

Príloha č.16 – Hranice pri Morave

Príloha č.17 – Zoznam československej hipologickej literatúry

Príloha č.18 – František Šembera

Príloha č.19 – Kapitán Emanuel Thiel

Príloha č.20 – Pluhovník František Lechner

Príloha č.21 – Vlasta Kadlecová